

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПОЛІТЕКОНОМІЯ
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
ЗАГАЛЬНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до практичних занять
для студентів напряму підготовки
6.030507 «Маркетинг»
денної форми навчання

Обговорено і рекомендовано на
засіданні кафедри соціальної
економіки та ринкових відносин
Протокол № 10 від 15.05.2014 р.

Чернігів ЧНТУ 2014

Політекономія. Змістовий модуль 1. Загальні основи економічної теорії. Методичні вказівки до практичних занять для студентів для студентів напряму підготовки 6.030507 «Маркетинг» денної форми навчання / Укл.: Хоменко І.О., Жидок В.В., Царик І.М., Бабаченко Л.В. – Чернігів: ЧНТУ, 2014. – 69 с.

Укладачі: Хоменко Інна Олександрівна, кандидат економічних наук, доцент
Жидок Вікторія Вікторівна, кандидат економічних наук
Царик Ірина Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент
Бабаченко Лариса Валентинівна, асистент

Відповідальний за випуск: Жидок Вікторія Вікторівна, завідувач кафедри соціальної економіки та ринкових відносин, кандидат економічних наук

Рецензент: Ільчук Валерій Петрович, доктор економічних наук, професор кафедри фінансів Чернігівського державного технологічного університету

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
2 ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	6
2.1 ПРЕДМЕТ ТА ЛОГІКА КУРСУ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»	6
2.2 ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ ТА ІНТЕРЕСИ	15
2.3 ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА. СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ	26
2.4 ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА	35
2.5 ОСНОВИ ТОВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	46
2.6 ГРОШІ ТА ЗАКОНИ ГРОШОВОГО ОБІГУ	56
3 ТЕМИ НАУКОВИХ ЕСЕ	67
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	68

ПЕРЕДМОВА

В основі викладання дисципліни “Основи економічної теорії” потрібна розробка єдиного підходу до ознайомлення студентів з кожною темою дисципліни. Для цього заздалегідь передбачається, які питання (перш за все, принципи) необхідно висвітлити в лекціях, а які доцільно винести для обговорення на семінарах. Навчальний посібник складається із наступних розділів: основи економічної теорії, принципи функціонування ринкової економіки, теоретичні основи макро- та мегаекономіки та розділу до самостійної роботи.

Методика організації навчального процесу вважає корисним використовувати на семінарах модульно-рейтинговий контроль економічних знань, тобто після закінчення вивчення конкретної теми. Здійснюється він шляхом проведення тестування і розв'язку задач студентами. У цьому посібнику скомпоновані різні види тестів, використання яких в навчальному процесі дозволяє найбільш повно оцінити рівень підготовки студентів з дисципліни "Економічна теорія". Запропоновані тестові завдання як закритої, так і відкритої форми: альтернативні тестові завдання; тестові завдання з простим множинним вибором; тест-завдання зі складним множинним вибором, побудовані за принципом порівняння і протиставлення; тестові завдання зі складним множинним вибором, побудовані за принципом запитань із множинними відповідями; тест – задачі; тестові завдання з відповідями, обмеженими кількістю пропущених слів, фраз (без запропонованих варіантів відповідей).

Дане видання повинно стати вагомим доробком в процесі аудиторного та самостійного вивчення і опрацювання тем дисципліни «Основи економічної теорії». Посібник складено таким чином, щоб проконтролювати засвоєння основних питань кожної теми курсу, термінів та понять, підкріплених тестовими завданнями та задачами. Крім того в посібнику представлена до виконання самостійна робота, яка включає опрацювання ряду завдань – вивчення закону вартості та його механізму і функцій; капітал і його складові частини; земельна рента і умови її виникнення. Це стане в нагоді також для студентів заочної форми навчання у яких більша частина часу відводиться на самостійне опрацювання матеріалу. Результати самостійної роботи студентів оцінюються окремо і враховуються на екзамені. Для більш поглибленого вивчення дисципліни пропонується тематика наукових есе. Відмінністю даного практикуму є те, що він являє собою методичний комплекс, мета якого – спрямування студентів до практичного і творчого засвоєння фундаментального курсу з основних розділів.

1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Загальні основи економічної теорії

Тема 1. Предмет та логіка курсу

Виникнення та розвиток економічної теорії. Предмет та методи вивчення дисципліни. Систематизація економічних законів. Пізнання і використання економічних законів. Формування категоріального апарату економічної теорії в процесі еволюції економічної думки. Економічні категорії. Функції економічної теорії. Місце економічної теорії в системі суспільних та економічних дисциплін. Складові елементи методу вивчення економічної теорії.

Тема 2. Економічні потреби та інтереси

Сутність потреб особливості їх розвитку. Класифікація економічних потреб. Ієрархія економічних потреб. Сутність закону зростання потреб. Характерні риси закону зростання потреб. Розвиток суспільного виробництва. Корисність продукту та закон спадної граничної корисності. Економічний інтерес – основа економічного прогресу. Роль економічних інтересів в економічній життєдіяльності людей;

Об'єктивні чинники, що визначають зміст економічних інтересів. Суб'єкти і об'єкти економічних інтересів. Класифікація економічних інтересів. Взаємодія потреб та інтересів. Реалізація потреб і інтересів у споживанні.

Тема 3. Економічна система суспільства. Сутність та еволюція відносин власності

Підходи до визначення критеріїв суспільно-економічного прогресу. Економічна система суспільства. Типи економічних систем. Поняття власності. Види, типи і форми власності. Власність в системі економічних відносин. Правові аспекти відносин власності. Відносини привласнення засобів виробництва. Складові привласнення: відносини володіння, розпорядження і користування.

Тема 4. Форми організації суспільного виробництва

Еволюція суспільного виробництва. Фактори суспільного виробництва. Виробничі ресурси та ефективність їх використання. Форми організації суспільного виробництва. Зростання ролі безпосередньо суспільних форм виробництва. Історичне місце натурального виробництва.

Тема 5. Основи товарного виробництва

Виникнення товарного виробництва. Економічні основи функціонування командно-адміністративної системи. Етапи розвитку капіталізму. Товар і його властивості. Споживча вартість і вартість, їх сутність та характеристика. Загальні основи та протиріччя товарного виробництва. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов. Продуктивність та

інтенсивність праці. Проблеми визначення вартості товару та напрямки їх вирішення в економічній теорії. Основні етапи розвитку теорій вартості. Трудова теорія вартості (А.Сміт, Д.Рікардо, К.Маркс). Концепція факторів виробництва (Ж.-Б.Сей). Концепція граничної корисності (австрійська школа). Еволюція теорії граничної корисності, її сучасні трактування.

Тема 6. Гроші та закони грошового обігу

Еволюція форм вартості. Гроші як вираження вартості одного товару в іншому. Виникнення, суть і функції грошей. Історія розвитку грошового обігу в Україні. Металічна і номіналістична теорія грошей. Закон грошового обігу. Особливості функціонування паперових грошей за сучасних умов. Роль золота. Форми міжнародних грошей, їх суть. Суть, причини і соціально-економічні наслідки інфляції. Економічні, соціально-політичні та фінансові методи стабілізації валют. Грошові реформи: їх суть і спрямування. Сучасні проблеми конвертованості грошової одиниці в Україні

2 ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

2.1 ПРЕДМЕТ ТА ЛОГІКА КУРСУ «ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ»

1. Виникнення та розвиток економічної теорії. Предмет економічної теорії.

- ✓ виникнення та етапи розвитку економічної теорії;
- ✓ розвиток економічної думки в Україні;
- ✓ предмет економічної теорії;
- ✓ тлумачення предмету економічної теорії різними школами;
- ✓ політекономія і економічна теорія: проблеми взаємозв'язку.

2. Методи вивчення дисципліни.

- ✓ метод економічної теорії;
- ✓ загальні методи наукового пізнання та їх використання;
- ✓ специфічні методи економічної теорії.

3. Економічні закони і категорії.

- ✓ закони, принципи і категорії економічної теорії;
- ✓ система економічних законів;
- ✓ позитивна і нормативна економічна теорія.

4. Функції економічної теорії.

- ✓ функції економічної теорії (пізнавальна, методологічна, практична, прогностична, ідеологічна);
- ✓ економічна теорія і економічна політика;
- ✓ місце економічної теорії в системі економічних наук.

Питання для перевірки та аудиторного контролю знань

1. Назвіть предмет економічної теорії.
2. Розкрийте особливості кожного етапу розвитку економічної теорії.
3. Яких ви знаєте сучасних українських вчених-економістів.

4. Чим відрізняється тлумачення предмета економічної теорії різними школами.
5. У чому полягає взаємозв'язок між політекономією і економічною теорією.
6. Перелічіть основні методи пізнання економічної теорії. Виділіть загальнонаукові та методи, які притаманні лише вивченню економічної теорії.
7. Покажіть різницю між абстрактним і дедуктивним методами пізнання. Чи є між цими методами пізнання спільні риси?
8. Чи можна замінити економічні експерименти економіко-математичними моделями? Які переваги та недоліки такої заміни?
9. Дайте визначення закону, принципу та категорії економічної теорії.
10. Наведіть класифікацію основних економічних законів. Обґрунтуйте різницю між законами природи і економічними законами.
11. У чому різниця між позитивною та нормативною економічною теорією.
12. Запишіть у конспект основні функції економічної теорії та їх приклади із економічного життя суспільства. Які з них є найбільш актуальними сьогодні?
13. Відмітьте у конспекті приклади практичного значення економічної теорії для формування ефективної ринкової моделі економіки, збережіть ці записи, щоб наприкінці навчального року ви могли їх проглянути і доповнити.
14. Опишіть сучасний стан економіки України, проблеми та перспективи розвитку.

Реферати до теми

- 1) Економічна теорія як наука: виникнення і етапи розвитку.
- 2) Загальні методи пізнання: диференціація підходів (огляд вітчизняних підручників та навчальних посібників з економічної теорії).
- 3) Проблеми предмета економічної теорії в працях українських економістів.

Перелік посилань:

- основна [1 – с.23 – 43; 3 – с.23-26; 4 – с.9-29; 5 – с.9-20; 6 – с.12-26; 7 – с.10 – 37; 8 – с.3 – 15];
- додаткова [1, 2, 3, 4, 5, 11].

Тестові завдання

1. Що вивчає економічна теорія?

- а) багатство надр країни;
- б) наявність в суспільстві тих чи інших класів;
- в) суспільне виробництво;
- г) ефективний розподіл обмежених ресурсів в умовах зростання безмежних потреб.

2. Економічна теорія – це:

- а) наука, яка розкриває сутність економічних законів, категорій та закономірностей функціонування і розвитку економічних систем;

- б) суспільна наука, яка вивчає закони розвитку економічних систем, діяльність економічних суб'єктів, спрямовану на ефективне господарювання в умовах обмежених ресурсів, з метою задоволення безмежних потреб;
- в) теоретичні узагальнення, які відображають загальні тенденції розвитку економічних систем;
- г) сукупність взаємопов'язаних та певним чином упорядкованих елементів системи, що утворюють певну цілісність та економічну структуру суспільства.

3. Що не відноситься до характеристики поняття “економічна категорія”:

- а) узагальнююче поняття, що відображає суттєві сторони економічних явищ та процесів;
- б) це теоретичний вираз, абстракція виробничих відносин;
- в) це необхідні, постійні, причинно-наслідкові зв'язки та взаємозалежності економічних явищ;
- г) очищення уявлень про процеси від випадкового, минулого, одиничного і виокремлення в них сталого, стійкого і типового.

4. Засновники неокласичної економічної теорії:

- а) Менгер, Візер, Бем-Баверк, Джевонс, Вальрас;
- б) Рошер, Гільдебрант, Зомбарт, Вебер;
- в) Енгельс, Маркс, Рікардо, Сміт, Міль, Мак-Кулох;
- г) Самуельсон, Петі, Буагільбер, Тюрбо, Сміт.

5. Засновники напряму класична політична економія:

- а) Сміт, Маркс;
- б) Самуельсон, Монкрет'єн, Петі;
- в) Кене, Саніор, Мальтус;
- г) Петі, Бульгібер.

6. Позитивна економічна наука вивчає:

- а) “що є”;
- б) що повинно бути;
- в) позитивні тенденції в економічному розвитку;
- г) негативні тенденції в економічному розвитку;

7. Яке положення не стосується визначення предмета економічної теорії:

- а) ефективне використання ресурсів;
- б) необмежені людські потреби;
- в) матеріальні і духовні потреби;
- г) необмежені виробничі ресурси;
- д) обмеженість благ.

8. Економічна теорія, в залежності від своєї функціональної мети поділяються на:

- а) позитивну і негативну;
- б) нормативну і ненормативну;
- в) економічну і політичну;
- г) позитивну і нормативну.

9. Специфіку функціонування національної економіки в цілому вивчає:

- а) метаекономіка;
- б) мегаекономіка;
- в) мікроекономіка;
- г) макроекономіка.

10. Економічні закони відрізняються від законів природи тим, що:

- а) вони об'єктивні;
- б) вони суб'єктивні;
- в) вони діють тільки в людському суспільстві;
- г) вони не можуть мати формалізованого вираження.

11. До специфічних відноситься закон:

- а) пропозиції;
- б) економії часу;
- в) середнього прибутку і ціни виробництва;
- г) зростання потреб;
- д) попиту і пропозиції.

12. Економічна категорія – це:

- а) конкретний прийом пізнання дійсності;
- б) форма умозаключення, де на підставі знання про окреме робиться висновок про загальне;
- в) наукове поняття, яке характеризує окремі сторони економічного явища;
- г) спосіб, шлях дослідження предмета економічної теорії;
- д) очищення уявлень про процеси від випадкового, минулого, одиничного і виокремлення в них сталого, стійкого і типового.

13. Спеціальні (конкретні) методи пізнання це:

- а) наукова абстракція;
- б) теоретичний;
- в) індуктивний;
- г) моделювання процесів;
- д) діалектичний;
- е) усі відповіді правильні.

14. Економічна теорія виконує функції:

- а) пізнавальну;
- б) збирання та узагальнення фактів;
- в) практичну;
- г) виховну;
- д) методологічну;
- е) ідеологічну;
- ж) політичну;
- з) релігійну.

15. Індукція являє собою:

- а) форму умозаключення, де на підставі знання про окреме робиться висновок про загальне;
- б) припущення про ймовірність зміни явища;
- в) спосіб пізнання, одне з можливих розв'язань економічної проблеми;

- г) використання статистичних даних спостереження;
- д) форму спостережень, що піддаються перевірці через відомі факти або певні явища.

16. Об'єкт економічної теорії як науки – це:

- а) пошуки ефективного використання рідкісних ресурсів для виробництва суспільного продукту;
- б) економічні закони, які управляють виробництвом, розподілом, обміном і споживанням життєвих благ у різних формаціях, усім економічним розвитком;
- в) організація та управління виробництвом;
- г) економічні відносини людей в їх єдності і взаємодії з продуктивними силами для розподілу безмежних ресурсів.

17. Які з названих нижче понять є категоріями економічної теорії:

- а) власність;
- б) товар;
- в) техніка;
- г) наймана праця;
- д) обладнання;
- е) ціна;
- ж) фабрика;
- з) прибуток.

18. Що таке економічний закон:

- а) наукове поняття, яке характеризує окремі сторони економічного явища;
- б) суттєві, стійкі і необхідні причинно-наслідкові зв'язки і взаємозалежності даного економічного процесу;
- в) категорія, що має об'єктивний характер, оскільки відбиває об'єктивну дійсність;
- г) вищий критерій істинності, правильності результатів пізнання, узагальнень і висновків;
- д) узагальнююче поняття, що відображає суттєві сторони економічних явищ та процесів.

19. Економічна теорія складається з:

- а) національного доходу, ціни, вартості, економіки транспорту, сільського господарства;
- б) ВВП, ВНП, мікроекономіки, мезоекономіки;
- в) основи економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, мезоекономіки, мегаекономіки;
- г) діалектики, аналізу і синтезу, індукції і дедукції, економічного моделювання, наукової абстракції, економічного експерименту.

20. Вперше категорію “політична економія” запропонував:

- а) Давид Рікардо;
- б) Карл Маркс;
- в) Антуан де Монкреть'єн;
- г) Аристотель.

21. В якій з відповідей найповніше та найглибше розкрито предмет економічної теорії:

- а) це наука, що вивчає виробничі відносини в їх взаємодії з розвитком продуктивних сил;
- б) це наука, що вивчає закони, які управляють виробництвом і розподілом матеріальних благ;
- в) це наука, що вивчає закони розвитку економічних систем;
- г) це суспільна наука, яка вивчає закони розвитку економічних систем, діяльність економічних суб'єктів, спрямовану на ефективне господарювання в умовах обмежених ресурсів, з метою задоволення своїх безмежних потреб.

22. Яке з положень комплексно розкриває основні функції економічної теорії:

- а) повинна розкривати і вивчати економічні закони;
- б) виконує практичну функцію та формує економічне мислення;
- в) розробляє наукові основи управління народним господарством;
- г) розкрити зміст економічних законів і категорій, форми їхнього вияву, обґрунтуванні практичного застосування економічних законів для вирішення господарських завдань та передбачення напрямів розвитку економічних процесів.

23. Серед методів економічної теорії розрізняють метод аналізу і синтезу, який передбачає:

- а) уявне виділення найбільш суттєвих сторін досліджуваного явища і відхилення від несуттєвих сторін, властивостей, явищ;
- б) розчленування явища на окремі елементи і дослідження кожного елементу як необхідної складової частини цілого, а потім досліджується поєднання елементів в єдине ціле і робиться загальний висновок;
- в) виведення економічних закономірностей і принципів із фактів реального життя на основі сходження від одиничного до загального.

24. Економічна теорія не вивчає:

- а) як ефективно використовувати ресурси;
- б) як швидко витратити гроші;
- в) як розподіляється національний дохід;
- г) як добитися мінімізації витрат;
- д) як стабілізувати економіку.

25. Економічна теорія включає в сферу свого вивчення:

- а) тільки ринкову економіку;
- б) всі системи крім планової економіки;
- в) всі системи, крім перехідної економіки;
- г) всі економічні системи.

26. Якщо досліджується економіка, як цілісна система, то це аналіз:

- а) мікроекономічний;
- б) макроекономічний;
- в) позитивний;
- г) нормативний.

27. Об'єктивно існуючі стійкі причинно-наслідкові зв'язки між явищами економічного життя – це:

- а) економічні категорії;
- б) економічні закони;
- в) економічні моделі.

28. Нормативна економічна теорія здійснює:

- а) теоретичне обґрунтування моделі поведінки економічного суб'єкта;
- б) вивчення результатів впливу поведінки економічних суб'єктів на зміну макроекономічних показників;
- в) розробку рекомендацій щодо використання інструментів макроекономічної політики;
- г) емпіричну перевірку правильності теоретичних гіпотез.

29. Використання методу наукової абстракції при розробці макроекономічної моделі:

- а) робить модель більш відповідає дійсності;
- б) полегшує вирішення проблеми;
- в) призводить до обліку всіх екзогенних параметрів.

30. Уявне розкладання явищ на складові частини та виділення окремих його сторін з метою виявити те специфічне у них, що відрізняє їх один від одного, є:

- а) економічний експеримент;
- б) синтез;
- в) аналіз;
- г) дедукція.

31. Економічна категорія – це:

- а) узагальнююче поняття, що відображає суттєві сторони економічних явищ та процесів;
- б) це теоретичний вираз, абстракція виробничих відносин;
- в) це необхідні, постійні, причинно-наслідкові зв'язки та взаємозалежності економічних явищ;
- г) очищення уявлень про процеси від випадкового, минулого, одиничного і виокремлення в них сталого, стійкого і типового.

32. Мікроекономіка вивчає:

- а) економіку окремих галузей;
- б) національну економіку в цілому;
- в) функціонування домогосподарств, фірм та підприємств;
- г) розвиток світової економіки в цілому
- д) розглядає ВВП і ВНП;
- е) досліджує національний дохід і національне багатство;
- ж) рівень витрат та заробітну плату.

33. Макроекономіка вивчає:

- а) економіку окремих галузей;
- б) національну економіку в цілому;
- в) функціонування домогосподарств, фірм та підприємств;
- г) розвиток світової економіки в цілому;

- д) розглядає ВВП і ВНП;
- е) досліджує національний дохід і національне багатство;
- ж) рівень витрат та заробітну плату.

34. До рівнів використання економічних законів відноситься:

- а) економіко-теоретичний;
- б) управлінський;
- в) практичний;
- г) усі відповіді вірні.

35. Економічна теорія виконує ряд функцій, якими є:

- а) практична, методологічна, контрольна, розподільча;
- б) прогностична, практична, виховна;
- в) теоретико-пізнавальна, практична, методологічна, виховна, прогностична.

36. Виховна функція економічної теорії – це:

- а) розробка принципів і методів раціонального господарювання;
- б) теоретична основа для системи конкретно-економічних наук;
- в) формування сучасного економічного мислення та раціональної економічної поведінки;
- г) обґрунтування планів і прогнозування перспектив економічного розвитку.

37. Яке визначення не стосується економічних законів:

- а) економічні закони належать до законів суспільних;
- б) економічні закони історичні;
- в) економічні закони за останні кілька сотень років змінювалися досить суттєво;
- г) економічні закони діють через людей, які мають певну мету і певні матеріальні інтереси;
- д) економічні закони вічні;
- е) економічні закони діють всюди і завжди.

38. ВВП – це сума товарів та послуг, виготовлених:

- а) тільки національними підприємствами як на території держави, так і за її межами;
- б) як національними так і іноземними підприємствами тільки в межах держави;
- в) як національними підприємствами так і іноземними на території держави і за її межами;
- г) іноземними підприємствами тільки на території держави.

39. Що вивчає мікроекономіка?

- а) економічні процеси і поведінку домогосподарств, підприємств та фірм;
- б) окремі галузі та підсистеми;
- в) закономірності функціонування національної економіки;
- г) економічні процеси на світовому рівні.

40. Чим характеризується метод синтезу:

- а) з'єднання окремих елементів в єдине органічне ціле, дослідження їх взаємодії;
- б) обґрунтування приватних положень на базі загальних;
- в) постановка експериментів;

- г) моделювання економічних процесів;
- д) вірні відповіді б) і г).

41. Чим характеризується метод аналізу:

- а) розклад економічного явища на складові її прості елементи;
- б) з'єднання елементів в єдине органічне ціле;
- в) логічне виведення загальних положень;
- г) постановка експериментів;
- д) моделювання економічних процесів.

42. Позитивна економічна теорія вивчає:

- а) яка вона є;
- б) що повинно бути;
- в) позитивні тенденції в економічному розвитку;
- г) оцінні судження;
- д) немає правильної відповіді

43. Якого методу не існує:

- а) описовий;
- б) історичний;
- в) дедукція;
- г) індукція;
- д) експеримент.

44. Відповідає на питання « якою вона має бути? »:

- а) позитивна економічна теорія;
- б) нормативна економічна теорія;
- в) відповіді а) і б);
- г) інша відповідь;

45. ВВП – це сума товарів та послуг, виготовлених як національними, так і іноземними підприємствами тільки в межах держави:

- а) так;
- б) ні.

46. Що таке ВВП:

- а) це сума товарів та послуг, виготовлених як національними, так і іноземними підприємствами тільки в межах держави;
- б) це сума товарів та послуг, виготовлених тільки національними підприємствами і тільки в межах держави;
- в) це сума товарів та послуг, виготовлених тільки національними підприємствами, як на території держави, так і поза її межами ;
- г) інша відповідь.

47. Залежно від функціональної мети економічна теорія поділяється на:

- а) позитивна та негативна;
- б) нормативна та негативна;
- в) нормативна та позитивна;

48. Які бувають системи економічних законів:

- а) всезагальні, загальні, специфічні;
- б) всезагальні, загальні, одиничні;
- в) всезагальні, специфічні, одиничні.

49. Всезагальні економічні закони:

- а) функціонують у всіх економічних системах;
- б) функціонують у кількох економічних системах, де існують економічні умови;
- в) функціонують лише у межах однієї економічної системи ;
- г) інша відповідь.

50. Якого рівня використання економічних законів не існує:

- а) науково-теоретичний;
- б) господарсько-практичний;
- в) державно-управлінський ;
- г) існують всі.

51. Що розкриває зміст методу наукової абстракції:

- а) виокремлення найсуттєвіших сталих сторін певного явища від випадкового, неістотного;
- б) використання законів філософії;
- в) штучне відтворення економічних явищ та процесів;
- г) поглиблене пізнання реальних економічних процесів шляхом виділення основних закономірностей розвитку певного явища;
- д) вірні відповіді б і г.

52. Що таке індукція:

- а) історичний підхід до економічних явищ;
- б) фізичне поняття;
- в) наукове обґрунтування експерименту;
- г) розробка економіко-математичних моделей;
- д) метод пізнання від окремого до загального.

53. Що таке дедукція:

- а) обґрунтування частковостей на основі загальних положень;
- б) виведення загальних положень, принципів на основі окремого;
- в) спрощене твердження;
- г) моделювання економічних процесів;
- д) історичний підхід до економічних явищ.

54. Мезоекономіка вивчає:

- а) економіку окремих галузей;
- б) національну економіку в цілому;
- в) функціонування домогосподарств, фірм та підприємств;
- г) розвиток світової економіки в цілому.

55. Загальний рівень цін і безробіття в економічній системі вивчається:

- а) мікроекономікою;
- б) макроекономікою;
- в) менеджментом;
- г) міжнародними фінансами;
- д) світовою економікою.

2.2 ЕКОНОМІЧНІ ПОТРЕБИ ТА ІНТЕРЕСИ

1. Економічні потреби суспільства, їхня сутність та структура.

- ✓ сутність потреб особливості їх розвитку;
- ✓ класифікація економічних потреб;
- ✓ ієрархія економічних потреб.

2. Економічний закон зростання потреб.

- ✓ сутність закону зростання потреб;
- ✓ характерні риси закону зростання потреб;
- ✓ розвиток суспільного виробництва;
- ✓ корисність продукту та закон спадної граничної корисності.

3. Економічні інтереси: сутність, суб'єкти та класифікація.

- ✓ економічний інтерес – основа економічного прогресу;
- ✓ роль економічних інтересів в економічній життєдіяльності людей;
- ✓ об'єктивні чинники, що визначають зміст економічних інтересів;
- ✓ суб'єкти і об'єкти економічних інтересів;
- ✓ класифікація економічних інтересів.

4. Взаємодія потреб та інтересів.

- ✓ взаємодія потреб та інтересів;
- ✓ реалізація потреб і інтересів у споживанні.

Питання для перевірки та аудиторного контролю знань

1. Дайте визначення сутності потреб та особливостей їх розвитку.
2. Наведіть класифікацію економічних потреб.
3. Сформулюйте основні положення ієрархії потреб за Маслоу. Яке значення духовних потреб у житті людини? Які потреби лежать в основі піраміди?
4. Розкрийте сутність та основні риси закону зростання потреб.
5. У чому полягає взаємовплив потреб і виробництва як основи економічного розвитку?
6. Що таке корисність? Назвіть основні положення закону спадної граничної корисності.
7. В умовах обмежених ресурсів діяльність людини спрямована на максимальне задоволення потреб. Поясніть: а) які потреби суспільства є похідними? б) чи повинні люди для найповнішого задоволення особистих потреб відмовлятися від виробничих потреб? Чому абсолютно зростають виробничі потреби?
8. Чи може суспільство розв'язати проблему рідкості ресурсів?
9. Як інтереси відрізняються від потреб? Які економічні інтереси мають перевагу над іншими? Поясніть сутність інтересів та наведіть їх ієрархію у командно-адміністративній та ринковій економіці.
10. Визначте об'єктивні чинники, що визначають зміст економічних інтересів.
11. Назвіть суб'єкти і об'єкти економічних інтересів. Розкрийте сутність системи економічних інтересів.

12. У чому полягає суперечність економічних інтересів? Як досягається їх єдність у суспільстві?

13. Як інтереси відрізняються від потреб? Поясніть сутність інтересів та наведіть їх ієрархію у командно-адміністративній та ринковій економіці.

14. Визначте об'єктивні чинники, що визначають зміст економічних інтересів.

15. Українська економіка є відкритою для світових економічних процесів. Яким чином можна знизити негативний вплив світової кризи на неї? Чи потрібно зменшувати ставки ввізного мита на товари, зменшуючи при цьому конкурентоспроможність української продукції. Наведіть приклади.

Реферати до теми

1. Шляхи забезпечення умов для безперервного розвитку потреб.
2. Основні напрями використання виробничого потенціалу України.
3. Роль економічних суперечностей у соціально-економічному розвитку країни та способи їх розв'язання.

Перелік посилань:

- основна [1 – с.48 – 59; 3 – с.26 – 32; 4 – с.67 – 79; 7 – с.38-41];
- додаткова [6, 7, 8, 11].

Тестові завдання

1. Які потреби є в основі піраміди Маслоу:

- а) у самореалізації;
- б) фізіологічні;
- в) намагання уникнути ризику;
- г) у визнанні;
- д) духовні;
- е) жодні з наведених.

2. Яка група економічних інтересів має перевагу над іншими:

- а) особисті економічні інтереси, бо вони пов'язані з потребами індивіда, його трудовою діяльністю;
- б) національні економічні інтереси, бо це інтереси усіх резидентів країни загалом;
- в) інтереси підприємців, бо вони організують виробництво товарів і послуг;
- г) інтереси споживачів, бо вони окреслюють орієнтири для виробників;
- д) усі твердження неправильні.

3. Які із потреб не належать до матеріальних:

- а) ремонт автомобіля;
- б) відвідання концерту у філармонії;
- в) житло;

г) потреби фірми у автотранспорті.

4. Потребами, які відповідають світовому рівню, є:

- а) дійсні;
- б) світові;
- в) платоспроможні;

5. За ступенем реалізації потреби в матеріальних благах і послугах можна класифікувати як :

- а) дійсні; платоспроможні, перспективні, абсолютні, фактичні;
- б) насичені, ненасичені;
- в) першочергові, другорядні.

6. Перспективні потреби – це:

- а) потреби в одязі;
- б) потреби у житлі;
- в) потреби в матеріальних благах і послугах, які породжені сучасним рівнем розвитку економіки і виробництво яких лише починає освоюватися.

7. Потреби в предметах споживання характеризують:

- а) особисті;
- б) індивідуальні;
- г) виробничі потреби.

8. Закон зростаючих потреб визначає, що:

- а) розвиток людини з її зростаючими потребами є неухильним;
- б) особисті потреби людини є безмежними;
- в) потреби людини змінюються в одному напрямку – у бік зростання;
- г) у міру розвитку суспільного виробництва, а разом з ним і людини як особистості і продуктивної сили, відбувається поступове зростання її потреб;
- д) усі відповіді правильні.

9. Економічні інтереси – це:

- а) форма прояву економічних відносин;
- б) породження і соціальний прояв потреби, її усвідомлення;
- в) вигода, якої досягають у процесі реалізації економічних відносин;
- г) реальний, зумовлений економічними відносинами та принципом економічної вигоди мотив і стимул соціальних дій людей щодо задоволення потреб;
- д) усі відповіді правильні.

10. Національні економічні інтереси за місцем дії поділяють:

- а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;
- б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;
- г) внутрішні, зовнішні;
- д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;
- е) виробничі, фінансові, експортно-імпортні, технологічні, соціально-економічні, інші.

11. Національні економічні інтереси за сферами поширення поділяють:

- а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;

- б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;
- г) внутрішні, зовнішні;
- д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;
- е) виробничі, фінансові, експортно-імпортні, технологічні, соціально-економічні, інші.

12. Під особистими потребами слід розуміти:

- а) усвідомлене прагнення людини або соціальних спільнот до забезпечення найкращих умов життя;
- б) потреби суспільства у соціальних благах;
- г) всі відповіді вірні.

13. Основним стрижнем кінцевої мети виробництва є:

- а) найповніше задоволення особистих потреб суспільства;
- б) задоволення потреб суспільства;
- в) інша відповідь.

14. Економічні інтереси суспільства за суб'єктами класифікують:

- а) особисті, колективні, суспільні;
- б) головні, другорядні;
- в) поточні, перспективні;
- г) майнові, фінансові, інтелектуальні;
- д) дійсні, уявні;

15. Економічні інтереси суспільства за об'єктами класифікують:

- а) особисті, колективні, суспільні;
- б) головні, другорядні;
- в) поточні, перспективні;
- г) майнові, фінансові, інтелектуальні;
- д) дійсні, уявні;
- е) реальні, утопічні.

16. Економічні інтереси суспільства за ступенем усвідомлення класифікують:

- а) особисті, колективні, суспільні;
- б) головні, другорядні;
- в) поточні, перспективні;
- г) майнові, фінансові, інтелектуальні;
- д) дійсні, уявні;
- е) реальні, утопічні.

17. Економічні інтереси суспільства за можливостями реалізації класифікують:

- а) особисті, колективні, суспільні;
- б) головні, другорядні;
- в) поточні, перспективні;
- г) майнові, фінансові, інтелектуальні;
- д) дійсні, уявні;
- е) реальні, утопічні.

18. В ієрархії інтересів економічних суб'єктів у командно-адміністративній системі вибрати найголовніший:

- а) особистий інтерес;
- б) державний інтерес;
- в) колективний інтерес.

19. Шляхами поєднання економічних інтересів є субординоване підпорядкування одних економічних інтересів іншим, та координоване узгодження різнобічних інтересів усіх економічних суб'єктів:

- а) так;
- б) ні.

20. Національні економічні інтереси за місцем дії поділяють:

- а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;
- б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;
- г) внутрішні, зовнішні;
- д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;
- е) виробничі, фінансові, експортно-імпортні, технологічні, соціально-економічні, інші.

21. Суб'єкти економічних відносин є виразом специфічних економічних інтересів серед яких у ринковій економіці зайві:

- а) економічні інтереси домашніх господарств;
- б) економічні інтереси підприємців;
- в) економічні інтереси держави;
- г) економічні інтереси особи.

22. Національні економічні інтереси за ступенем реалізації поділяють:

- а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;
- б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;
- в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;
- г) внутрішні, зовнішні;
- д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;
- е) виробничі, фінансові, експортно-імпортні, технологічні, соціально-економічні, інші.

23. Економічні інтереси за суб'єктами економічних відносин поділяють:

- а) особисті, колективні, суспільні;
- б) головні, другорядні;
- в) поточні, перспективні;
- г) майнові, інтереси режиму праці, інтелектуальні, фінансові, умов праці та життя;
- д) дійсні, помилкові.

24. Економічні інтереси за важливістю поділяють:

- а) особисті, колективні, суспільні;
- б) головні, другорядні;
- в) поточні, перспективні;
- г) майнові, інтереси режиму праці, інтелектуальні, фінансові, умов праці та життя;

д) дійсні, помилкові.

25. Економічні інтереси за часовою ознакою відносин поділяють:

а) особисті, колективні, суспільні;

б) головні, другорядні;

в) поточні, перспективні;

г) майнові, інтереси режиму праці, інтелектуальні, фінансові, умов праці та життя;

д) дійсні, помилкові.

26. Економічні інтереси за об'єктом інтересів поділяють:

а) особисті, колективні, суспільні;

б) головні, другорядні;

в) поточні, перспективні;

г) майнові, інтереси режиму праці, інтелектуальні, фінансові, умов праці та життя;

д) дійсні, помилкові.

27. Економічні інтереси за ступенем усвідомлення поділяють:

а) особисті, колективні, суспільні;

б) головні, другорядні;

в) поточні, перспективні;

г) майнові, інтереси режиму праці, інтелектуальні, фінансові, умов праці та життя;

д) дійсні, помилкові.

28. Національні економічні інтереси за ступенем важливості поділяють:

а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;

б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;

в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;

г) внутрішні, зовнішні;

д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;

е) виробничі, фінансові, експортно-імпортні, технологічні, соціально-економічні, інші.

29. Національні економічні інтереси за тривалістю дії поділяють:

а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;

б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;

в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;

г) внутрішні, зовнішні;

д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;

е) виробничі, фінансові, експортно-імпортні, технологічні, соціально-економічні, інші.

30. Національні економічні інтереси за характером зіткнення поділяють:

а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;

б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;

в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;

г) внутрішні, зовнішні;

д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;

е) виробничі, фінансові, експортно-імпорتنі, технологічні, соціально-економічні, інші.

31. Національні економічні інтереси за місцем дії поділяють:

а) життєво важливі, стратегічні, тактичні;

б) довгострокові, середньострокові, короткострокові;

в) паралельні, конфронтаційні, розбіжні, спільні;

г) внутрішні, зовнішні;

д) нереалізовані, частково реалізовані, реалізовані;

е) виробничі, фінансові, експортно-імпорتنі, технологічні, соціально-економічні, інші.

32. Усвідомленні економічні потреби окремих людей, соціальних верств, груп та класів:

а) економічні закони;

б) економічні інтереси;

в) блага.

33. Мотив людини, що спонукає її до діяльності:

а) інтерес;

б) діалектика;

в) потреба;

г) мікроекономіка.

34. Сторони, які вступають у відносини виробництва, розподілу, обміну та споживання:

а) суб'єкти економічних відносин;

б) об'єкти економічних відносин;

в) акціонери та конкуренти.

35. Що називають засобом задоволення людських потреб:

а) благо;

б) економічна система;

в) гроші.

36. Які потреби охоплюють потреби у здобутті освіти, медичних послугах, соціальному страхуванні, вихованні дітей:

а) фізіологічні;

б) соціальні;

в) духовні.

37. За суб'єктами потреби поділяють:

а) індивідуальні;

б) потреби домогосподарств, підприємств та держав;

в) колективні та суспільні;

г) всі відповіді правильні.

38. Які потреби виступають у формі задоволеного платоспроможного попиту:

а) фактичні;

б) дійсні;

в) абсолютні.

39. Які засоби впливу на інтереси людей має державна політика:

- а) неекономічний примус;
- б) економічний примус ;
- в) моральний і соціальний мотив ;
- г) всі відповіді правильні.

40. Здатність конкретного товару задовольняти потребу конкретної людини:

- а) інтерес;
- б) відповідність;
- в) попит;
- г) корисність.

41. Де найбільше розкривається сутність економічних потреб:

- а) законі відношення;
- б) законі розвитку;
- в) законі зростання потреб.

42. Форма привласнення , за якої засоби виробництва й продукти праці належать окремим людям :

- а) приватна власність;
- б) конкуренція;
- в) співробітництво.

43. За ступенем реалізації потреби можна класифікувати :

- а) абсолютні;
- б) платоспроможні;
- в) дійсні;
- г) всі відповіді правильні.

44. Сума однорідних інституційних приватних інтересів , носіями яких можуть бути споживачі , акціонери , фондова біржа:

- а) груповий інтерес ;
- б) однорідний інтерес;
- в) сумарний інтерес;
- г) індивідуальний інтерес.

45. Що є визначальним фактором формування потреб:

- а) фінанси;
- б) реалізація;
- в) виробництво;
- г) робоча сила.

46. Чинники , що використовуються для продукування благ:

- а) копалини;
- б) ресурси;
- в) потреби;
- г) погодні умови.

47. За способом задоволення потреби розрізняють :

- а) індивідуальні;
- б) суспільні;
- в) колективні;
- г) всі відповіді правильні.

48. Рівень забезпеченості населення різноманітними матеріальними і нематеріальними благами:

- а) добробут народу;
- б) спецдопомога ;
- в) заробітна плата .

49. За способом задоволення потреби поділяють :

- а) суспільні;
- б) індивідуальні;
- в) групові;
- г) соціальні.

50. Що є джерелом соціально-економічного прогресу:

- а) конфлікти;
- б) економічні суперечності;
- в) ресурси;
- г) інтереси.

51. З яких типів, з точки зору характеру , складаються економічні інтереси:

- а) неантагоністичних;
- б) антропогенних;
- в) антагоністичних;
- г) всі відповіді вірні.

52. Потреби в матеріальних благах і послугах , які породжені сучасним рівнем розвитку економіки і виробництво яких лише починає освоюватися:

- а) фізіологічні потреби;
- б) перспективні потреби;
- в) духовні потреби.

53. Закон, що виражає внутрішньо необхідні сталі і суттєві зв'язки між виробництвом і досягнутим рівнем задоволення потреб людей є:

- а) закон зростання потреб ;
- б) закон відношення;
- в) закон зменшення потреб.

54. Потреби породжені сучасним рівнем розвитку сучасної економіки:

- а) абсолютні;
- б) дійсні;
- в) платоспроможні;
- г) всі відповіді вірні.

55. До елементарних потреб відносяться:

- а) потреби фізичного життя, передбачають деякий комплекс об'єктивних умов, реалізація яких необхідна для нормальної життєдіяльності людини;
- б) це потреби першого рівня, елементарність їх визначається безпосереднім взаємозв'язком з біологічними функціями людини;
- в) інша відповідь.

56. За способом задоволення потреби поділяються на групи:

- а) потреби в предметах споживання;

- б) потреби в їжі;
- в) потреби у засобах виробництва;
- г) всі відповіді вірні.

57. Ким є людина, що взяла на прокат ковзани:

- а) користувачем;
- б) розпорядником;
- в) власником;
- г) правильно все, зазначене у пп. а, в.

58. За суб'єктами потреби поділяють на:

- а) індивідуальні, колективні та суспільні;
- б) домогосподарств, підприємств і держави;
- в) суспільно-економічних класів і соціальних груп.

59. За об'єктами потреби класифікуються так:

- а) породжені існуванням людини як біологічної істоти;
- б) матеріальні і духовні;
- в) першочергові і непершочергові;
- г) всі відповіді правильні.

60. Що є умовою виникнення і відтворення потреб?

- а) суспільна свідомість;
- б) сфера споживання;
- в) сфера виробництва;
- г) взаємодіюче функціонування процесів виробництва і споживання.

61. Закон зростання потреб і закон розвитку факторів виробництва взаємопов'язані і характеризують дві сторони соціально-економічного прогресу:

- а) неухильний розвиток людини з її зростаючими потребами;
- б) підвищення ефективності виробничих ресурсів за послідовного нарощування обсягу відтворюваних ресурсів та їх якісних показників (продуктивності, корисності тощо);
- в) усвідомлене прагнення людини або соціальних спільнот до забезпечення найкращих умов життя.

62. За ступенем реалізації потреби в матеріальних благах і послугах можна класифікувати як :

- а) дійсні;
- б) платоспроможні;
- в) перспективні.

63. Платоспроможні потреби людина може задовольнити відповідно до власних доходів і рівня цін:

- а) так;
- б) ні.

64. Перспективні потреби – це:

- а) потреби в одязі;
- б) потреби у житлі;
- в) потреби в матеріальних благах і послугах, які породжені сучасним рівнем розвитку економіки і виробництво яких лише починає освоюватися.

2.3 ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА. СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ ВІДНОСИН ВЛАСНОСТІ

1. Підходи до визначення критеріїв суспільно-економічного прогресу.

- ✓ етапи суспільно-економічного прогресу;
- ✓ формаційний і загально-цивілізаційний підходи до типізації суспільства;
- ✓ рівень розвитку продуктивних сил як критерій суспільно-економічного прогресу;
- ✓ інтегральний критерій.

2. Економічна система суспільства.

- ✓ сутність та структурні елементи;
- ✓ типи економічних систем;
- ✓ продуктивні сили як матеріальна основа економічної системи;
- ✓ критерії розвитку продуктивних сил.

3. Типи економічних систем.

- ✓ типи та еволюція економічних систем;
- ✓ національні моделі господарювання (американська, японська, шведська).

4. Типи і форми власності.

- ✓ власність як економічна категорія;
- ✓ структура власності та її історичні типи, види і форми;
- ✓ суб'єкти власності: їх еволюція;
- ✓ об'єкти власності їх розвиток;
- ✓ право власності.

Питання для перевірки та аудиторного контролю знань

1. Дайте характеристику основних етапів суспільно-економічного прогресу.
2. Розкрийте значення продуктивних сил як матеріальної основи економічної системи.
3. Назвіть основні критерії розвитку продуктивних сил.
4. Які визначення економічної системи знаєте?
5. Навести сутність та структурні елементи економічної системи.
6. Охарактеризуйте особливості еволюції економічних систем.
7. Чим відрізняються формаційний і загально-цивілізаційний підходи до типізації суспільства.
8. До якого типу належить економічна система України? Обґрунтуйте свою думку.
9. Чи взаємопов'язані показники розвитку продуктивних сил і продуктивність праці?
10. Що таке власність як економічна категорія. Назвіть суб'єктів та об'єкти власності.
11. Відтворіть у конспекті структуру власності та її історичні типи, види і форми.
12. Назвіть позитивні та негативні риси приватної власності.

13. Чим обумовлено існування державної власності. Чи потрібно проводити реструктуризацію державних підприємств, наприклад, Укрзалізниці. Який механізм буде дієвим у цьому випадку?

14. Розкрийте значення тріади власності.

15. Яке співвідношення кількості підприємств за формою власності в Україні та у вашому регіоні? Відповідь обґрунтуйте на основі статистичних довідників.

Реферати до теми

1. Економічна система суспільства.
2. Суспільний поділ праці: сутність і структура.
3. Цивілізаційний підхід до періодизації суспільного розвитку: сутність, особливості, характеристика.
4. Організаційно-економічні відносини та їх місце в економічних відносинах.

Перелік посилань:

- основна [1 – с.61 – 92; 3 – с.32-40; 4 – с.30-45, 80-99; 5 – с.33 – 52; 8 – с.52 – 94; 9 – с.53 – 66];
- додаткова [11, 10, 12].

Тестові завдання

1. Який спосіб закріплення прав власності за певними суб'єктами є головним у сучасних умовах:

- а) звичаями і традиціями;
- б) релігійними переконаннями;
- в) силою;
- г) моральними переконаннями;
- д) на основі володіння і розпорядження;
- е) юридичними нормами.

2. У ринковій економіці проблему “для кого виробляти” вирішують:

- а) відповідно до потреб споживачів;
- б) на засадах конкуренції, яка утримує ціни благ на рівні, доступному для споживачів;
- в) за цінами на товари, які хочуть купити споживачі і їх характеристиками;
- г) на підставі такого: виробники визначають ціну на ресурси, що становить дохід власників конкретних ресурсів, який можна використовувати для купівлі товарів і послуг;
- д) усі відповіді неправильні.

3. Що є постійним дефіцитом у ринковій економіці:

- а) ресурси;
- б) товари щоденного вжитку;

- в) гроші;
- г) інтелектуальні блага;
- д) послуги.

4. Що є постійним дефіцитом у командній економіці:

- а) природні ресурси;
- б) гроші;
- в) товари і послуги;
- г) інтелектуальні блага;
- д) трудові ресурси.

5. Вирішення проблеми “що виробляти” в ринковій економіці пов’язано з:

- а) вибором між виробництвом предметів першого вжитку і предметів розкоші;
- б) вибором між виробництвом капітальних і споживчих благ;
- в) державними планами, які доводять підприємствам до виконання;
- г) розвитком ринків з досконалою конкуренцією;
- д) поглибленням рівня спеціалізації економіки.

6. У ринковій економіці проблему “як виробляти” вирішують на підставі:

- а) широкого використання капітальних благ;
- б) поглиблення поділу праці і спеціалізації;
- в) дедалі ширшого застосування комп’ютерної техніки;
- г) через прагнення виробників до отримання прибутку, а отже, застосування методів виробництва, які мінімізують витрати виробництва, посилення конкуренції; крім того свою роль відіграють також ціни на ресурси;
- д) динаміки й обсягу споживчого попиту, які визначають через ціни на кінцеві продукти.

7. Проблеми “що, як і для кого виробляти” стосуються:

- а) тільки тоталітарних систем, де панує централізоване директивне планування;
- б) тільки ринкової економіки;
- в) країн з перехідною економікою;
- г) тільки економіки країн, які економічно відстали;
- д) економіки будь-якого суспільства незалежно від його соціально-економічної і політичної організації;
- е) пунктів а) і в).

8. Який тип економічних систем не існував історично:

- а) змішана;
- б) традиційна;
- в) командна;
- г) ринкова;
- д) перехідна;
- е) відкрита;
- ж) патріархальна.

9. Особа, яка взяла ковзани напрокат, є їх:

- а) розпорядником;
- б) володарем;

- в) користувачем;
- г) власником.

10. Що не може бути нині об'єктом власності у ринковій економіці:

- а) земля;
- б) устаткування;
- в) людина;
- г) будівлі та споруди;
- д) продукт інтелектуальної праці;

11. Що не належить до об'єктів інтелектуальної власності:

- а) промислові зразки;
- б) ліцензії;
- в) цінні папери;
- г) винаходи;
- д) ноу-хау.

12. Оберіть правильне визначення структури економічних відносин:

- а) це єдність технічних і соціальних відносин;
- б) це єдність техніко-економічних відносин і господарського механізму;
- в) це єдність технічних і виробничих відносин;
- г) це відносини між людьми з приводу виробництва, розподілу, обміну і споживання матеріальних і духовних благ;
- д) це сукупність соціально-економічно, організаційно-економічних та техніко-економічних відносин.

13. Яке з положень розкриває структуру техніко-економічних відносин?

- а) це єдність відносин власності у сфері виробництва і розподілу;
- б) це відносини спеціалізації, кооперування, комбінування й концентрації виробництва;
- в) це відносини між людьми з приводу створення та використання ними знарядь та предметів праці у процесі виробництва за допомогою яких вони впливають на сили природи і виробляють необхідні життєві блага.

14. Яка ознака не властива адміністративно-командній економіці:

- а) повна державна власність на всі капітальні блага;
- б) зрівнювання доходів більшості споживачів;
- в) заборона підприємництва як одного із джерел доходів;
- г) стимулювання ініціативи, пошуку та ризику;
- д) директивне планування економіки.

15. Економічна система включає такі елементи:

- а) провідний тип власності на ресурси;
- б) основні групи суб'єктів суспільного виробництва і відносини між ними;
- в) правові відносини;
- г) загальні економічні закони;
- д) менталітет нації;
- е) продуктивні сили;
- ж) господарський механізм.

16. Структурними елементами продуктивних сил є:

- а) сфери суспільного виробництва;

- б) галузі;
- в) підприємства;
- г) засоби виробництва;
- д) людський ресурс;
- е) земля та природні ресурси.

17. Основна продуктивна сила виробництва – це:

- а) людина, тобто людський ресурс;
- б) підприємець;
- в) сучасна техніка;
- г) природні ресурси, насамперед земля;
- д) усі відповіді правильні.

18. Загальний поділ праці – це розчленування продуктивних сил на:

- а) великі сфери;
- б) промисловість;
- в) сільське господарство;
- г) харчову промисловість;
- д) підприємництво;

19. Продуктивні сили в економічній системі є:

- а) серцевиною;
- б) матеріальною основою;
- в) суспільною формою прояву;
- г) одним з елементів.

20. Виділіть складові продуктивних сил суспільства:

- а) засоби виробництва та робоча сила;
- б) сили природи,
- в) наука, інформація;
- г) усі вище названі.

21. З нижче наведених елементів продуктивних сил виділити головний:

- а) засоби виробництва;
- б) форми і методи організації виробництва;
- в) робоча сила людини.

22. Закон відповідності виробничих відносин рівню й характеру продуктивних сил належить до групи законів:

- а) всезагальних;
- б) специфічних;
- в) особливих;
- г) капіталістичних.

23. Елементами соціально-економічних відносин є:

- а) відносини власності;
- б) організаційно-економічні відносини;
- в) характер праці;
- г) відносини розподілу;
- д) споживання;
- е) усі відповіді правильні.

24. Власність – це:

- а) категорія, що характеризує необмежену в часі належність об'єкта власності певному суб'єкту;
- б) відносини між індивідами щодо відчуження – привласнення діяльності чи її результатів;
- в) не річ, а відносини між людьми з приводу виробництва і привласнення речей – продуктів праці;
- г) ставлення індивідів один до одного і відповідно їх відношення до засобів і продуктів праці.

25. Типами власності є:

- а) суспільна;
- б) експлуататорська;
- в) трудова, неексплуататорська;
- г) приватна (капіталістична).

26. Формами власності є:

- а) загальнодержавна;
- б) трудова;
- в) муніципальна;
- г) феодална;
- д) капіталістична;
- е) кооперативна;
- ж) одноосібна;
- з) сімейна;
- і) партнерська.

27. Суспільна власність – це:

- а) власність, за якої три її функції – володіння, розпорядження, користування належать не одному приватному суб'єкту, а багатьом, групі осіб, колективу чи суспільству;
- б) власність, яка реалізується через суспільне присвоєння й управління;
- в) власність, яка існує у формі акціонерної власності;
- г) власність, яка існує в даному суспільстві та відповідає рівню і характеру розвитку продуктивних сил.

28. Приватна власність – це:

- а) власність, яка знімає відносини відчуження;
- б) власність, за якої три функції права власності належать окремій приватній особі;
- в) експлуататорська власність;
- г) власність, за якої окрема особа володіє засобами виробництва;
- д) усі відповіді хибні.

29. Формами приватної власності є:

- а) рабовласницька;
- б) капіталістична;
- в) дрібнотоварна;
- г) державна;
- д) корпоративна (акціонерна);
- ж) одноосібна;

- з) сімейна;
- і) партнерська;
- к) індивідуальна з використанням найманої праці.

30. Шляхи трансформації приватної власності в суспільну:

- а) створення і розвиток асоційованої чи корпоративної форми власності;
- б) розвиток державної форми власності;
- в) розвиток дрібного підприємництва;
- г) дезінтеграція функцій права приватної власності;
- д) перехід власності на засоби виробництва і результати виробництва в державну власність.

31. Об'єктами власності є:

- а) земля, включаючи корисні копалини;
- б) засоби виробництва, створені людиною;
- в) робоча сила людини;
- г) усі природні ресурси, якими суспільство може оволодіти;
- д) підприємницькі здібності.

32. Які відносини виражають суть та основу всієї системи виробничих відносин?

- а) класові відносини;
- б) відносини власності;
- в) товарні відносини;
- г) організаційно-економічні відносини;
- д) форми розподілу продуктів праці.

33. Привласнення державою (як суб'єктом власності) засобів виробництва, робочої сили, частки національного доходу та інших об'єктів власності у різних сферах суспільного відтворення – це:

- а) приватна власність;
- б) державна власність;
- в) колективна власність;

34. Згідно з чинним законодавством розрізняють форми державної власності:

- а) загальнодержавну і комунальну;
- б) загальнолюдську і муніципальну;
- в) суспільну і комунальну;
- г) суспільну і власність громадських організацій.

35. За формою власності підприємства класифікують на:

- а) приватні, державні, комунальні, змішані, колективні;
- б) комерційні, некомерційні;
- в) унітарні, корпоративні;
- г) малі, середні, великі.

36. Комунальне підприємство – це:

- а) підприємство, пов'язане зі сферою обслуговування населення;
- б) державне підприємство, що знаходиться у власності місцевих органів влади;
- в) підприємство, власниками якого є його працівники;

г) правильна відповідь відсутня.

37. У чому полягає прогрес усього технологічного способу виробництва?

- а) у поступальному розвитку продуктивних сил;
- б) у постійному розвитку відносин спеціалізації;
- в) у поступальному розвитку техніко – економічних відносин.

38. Яке з положень комплексно розкриває сутність суспільного прогресу?

- а) це розвиток соціального, правового та політичного прогресу;
- б) це послідовні зміни суспільно-економічних формацій;
- в) це послідовні зміни суспільних способів виробництва.

39. Яке з положень не характеризує екстенсивний тип економічного зростання?

- а) щоб збільшити обсяг продукції удвічі, слід удвічі більше ввести в дію засобів праці;
- б) щоб збільшити обсяг продукції удвічі, слід удвічі більше витратити сировини;
- в) щоб збільшити обсяг продукції удвічі, слід використати незмінну кількість засобів виробництва кращої якості.

40. Яке з положень неправильно характеризує інтенсивний тип економічного зростання?

- а) зростає суспільна продуктивність праці;
- б) зростає ефективність виробництва;
- в) у виробництві використовується робоча сила з незмінним рівнем освіти і кваліфікації.

41. Зазначте закон, який виражає найбільш загальну основу економічного прогресу:

- а) закон адекватності виробничих відносин рівню й характеру розвитку продуктивних сил;
- б) закон концентрації виробництва;
- в) закон економії робочого часу.

42. Зазначте негативні риси НТР і автоматизованого виробництва:

- а) досягнення НТР можуть бути використані у воєнних цілях;
- б) автоматизоване виробництво збільшує нервові, психологічні навантаження на людський організм;
- в) НТР сприяє розвитку розумових здібностей працівника.

43. Власність як економічна категорія – це відносини між людьми

- а) з присвоєння або в належності матеріальних благ;
- б) які полягають у присвоєнні або в належності матеріальних благ одним особам і відповідно у відчуженні цих благ від усіх інших осіб;
- в) немає правильної відповіді;
- г) а і б вірні..

44. Що не відноситься до об'єктів власності?

- а) будівлі;
- б) споруди;
- в) гроші;
- г) міжнародні організації;

- д) робоча сила;
- е) юридичні особи;
- ж) засоби виробництва.

45. До категорій власності відносять:

- а) привласнення;
- б) розпорядження;
- в) користування;
- г) відчуження.

46. Чи правильне твердження: «Економічні відносини власності первинні, фундаментальні, бо вони виникають у виробництві та розподілі об'єктів власності в кінцевому випадку визначається участю людей у виробничо-господарській діяльності» ?

- а) так;
- б) ні.

47. Процес присвоєння корисного ефекту від споживання блага відображає категорія:

- а) користування;
- б) володіння;
- в) управління;
- г) розпорядження.

48. З погляду відносин власності ким був Робінзон стосовно житла, у якому він самотньо проживав на острові:

- а) користувачем;
- б) розпорядником;
- в) власником;
- г) тут узагалі не виникали які-небудь відносини власності.

49. Який тип приватної власності оснований на використанні найманої(чужої) праці:

- а) нетрудова;
- б) трудова;
- в) суспільна;
- г) колективна.

50. Який тип приватної власності оснований на власній праці власника або членів його сім'ї:

- а) нетрудова;
- б) індивідуально-трудова;
- в) суспільна;
- г) колективна.

51. Ставлення особи до приналежної йому речі як до своєї, яке виражається у володінні, користуванні і розпорядженні нею – це

- а) капітал;
- б) купівля (продаж);
- в) власність.

2.4 ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

1. Еволюція суспільного виробництва.

- ✓ історичні форми економічної організації суспільства;
- ✓ натуральне виробництво;
- ✓ товарне виробництво або ринкова економіка;
- ✓ фази суспільного виробництва.

2. Фактори суспільного виробництва.

- ✓ фактори виробництва: види, типи, функції;
- ✓ особистий і речовий фактори.

3. Виробничі ресурси та ефективність їх використання.

- ✓ характеристика ресурсів виробництва;
- ✓ крива виробничих можливостей;
- ✓ сутнісна характеристика та вимірювання ефективності виробництва;
- ✓ основні фактори зростання ефективності виробництва;
- ✓ продуктивність праці та її основні показники.

4. Форми організації суспільного виробництва.

- ✓ натуральна (традиційна) форма організації виробництва;
- ✓ сутність і риси натурального господарства та його історичні межі;
- ✓ товарна форма організації суспільного виробництва.

Питання для перевірки та аудиторного контролю знань

1. Які основні історичні форми економічної організації суспільства знаєте?
2. Чи можливе на сьогодні існування натурального виробництва?
3. Назвіть головні причини виникнення і розвитку товарної форми виробництва.
4. Які проблеми виникають під час бартерного обміну?
5. Чи пов'язане виникнення товарного виробництва із поділом праці? Перелічіть і розкрийте особливості етапів становлення і розвитку суспільного поділу праці.
6. Сформулюйте загальні риси відмінності простого й розвинутого товарного виробництва.
7. Назвіть економічні відносини, які існують у суспільстві, що виробляє товари.
8. Розкрийте сутність та основні види, типи та функції факторів виробництва.
9. Дайте характеристику ресурсам виробництва.
10. Що таке виробничі ресурси? Чому вони за своїм змістом є економічними? Чи згодні ви з тим, що час є економічним ресурсом? Обґрунтуйте свої відповіді.
11. Що показує крива виробничих можливостей?
12. Яким чином продуктивність праці впливає на ефективність виробництва? Які основні показники оцінки продуктивності можете назвати?
13. Перед вами таблиця 2.1 виробництва товарів у країні.

Таблиця 2.1 – Альтернативні можливості виробництва іграшок і цукерок

Вид продукту	Альтернативні можливості виробництва				
	А	В	С	Д	Е
Іграшки, тис. шт.	0	1	3	5	6
Цукерки, тис. т	12	8	7	3	0

- 1) Відтворіть ці дані графічно. Що показують точки на кривій?
- 2) Що таке альтернативні можливості виробництва? Чому ця крива називається межею виробничих можливостей?
- 3) Покажіть, як це відображає закон зростаючих вмічених витрат.
- 4) Як буде виглядати крива виробничих можливостей, якщо ресурси є абсолютно незамінними?
14. Що впливає на ефективність використання ресурсів виробництва? Які показники ефективності можете назвати?
15. Визначте основні екстенсивні та інтенсивні фактори зростання ефективності виробництва.
16. Яке значення підприємницького фактору в ринковій економіці?

Реферати до теми

1. Основні властивості товару та їх співвідношення.
2. Суб'єкти товарних відносин та їх еволюція.
3. Місце товарної організації виробництва за капіталізму.

Перелік посилань:

- основна [1 – с.115 – 138; 3 – с.40; 4 – с.46 – 66; 5 – с.21 – 32; 6 – с.27 – 40; 7 – с.42 – 53];
- додаткова [13, 14, 6, 11].

Тестові завдання

1. Яка ознака є головною, відмінною рисою натурального господарства?

- а) наявність суспільного поділу праці;
- б) вільний вибір виробником напрямку діяльності;
- в) споживання життєвих засобів усередині господарської одиниці, де вони були створені.

2. . Натуральне господарство не спирається на:

- а) внутрішнє споживання продукції;
- б) розвинутий поділ праці;

- в) безкоштовне привласнення;
- г) відірваність суб'єктів.

3. Економічною основою натурального господарства є:

- а) сільське господарство;
- б) домашня промисловість;
- в) патріархальне господарство;
- г) примітивна сільська община;
- д) феодалний маєток;
- е) усі відповіді правильні.

4. Абсолютна обмеженість характерна для таких ресурсів:

- а) праця;
- б) капітал;
- в) земля;
- г) інформація.

**5. Відносна обмеженість характерна для таких ресурсів:
корисні копалини;**

- а) земля;
- б) енергія;
- в) капітал.

6. Класичним вираженням розвиненої форми товарного виробництва є:

- а) швидкий розвиток світової торгівлі;
- б) капіталістичний спосіб виробництва;
- в) перетворення робочої сили в товар;
- г) виникнення і розвиток великих фабрик, заводів, гігантських корпорацій;
- д) усі відповіді правильні.

7. Як розуміти поняття: «рідкість виробничих ресурсів»?

- а) кількість їх фіксована і має певні межі;
- б) вони необмежені, але їх важко використати.

8. Що не є фактором виробництва:

- а) земля;
- б) праця;
- в) капітал;
- г) гроші;
- д) підприємницькі здібності;
- е) обладнання
- ж) товар.

9. Види ремесла, які припинили або майже припинили своє існування:

- а) кушнірне, капелюхове, дубильне;
- б) виробництво бронзи, скла, кераміки, шпалер, килимів;
- в) ремонт фабричних і заводських виробів;
- г) виготовлення кріплень, металевого оснащення та інших металовиробів

10. Альтернативна вартість будівництва нової школи – це:

- а) витрати на заробітну плату вчителів для нової школи;
- б) вартість будівництва школи в майбутньому;

- в) інші товари і послуги, від яких відмовилися задля будівництва нової школи;
- г) витрати на утримання нової школи;
- д) усі відповіді неправильні.

11. Межа виробничих можливостей відображає:

- а) альтернативні комбінації двох продуктів, які національна економіка може виготовити з наявної кількості ресурсів;
- б) точні кількості двох продуктів, які національна економіка виготовить у конкретному році;
- в) найліпшу із можливих комбінацій виробництва двох продуктів;
- г) точки, у яких починає діяти закон зростання альтернативної вартості;
- д) усі твердження неправильні

12. Як вплине на величину вартості одного виробу підвищення інтенсивності праці:

- а) вартість товару зросте;
- б) вартість товару не зміниться;
- в) вартість товару знизиться.

13. Яка із перелічених ознак не притаманна ресурсам:

- а) обмеженість;
- б) різноманітність;
- в) корисність;
- г) безмежність;
- д) усі ознаки властиві ресурсам.

14. Межа виробничих можливостей суспільства показує:

- а) повну зайнятість виробничих ресурсів і повний обсяг продукції;
- б) максимальні кількості споживчих благ і інвестиційних ресурсів, які можуть бути одержані лише в результаті найбільш ефективного використання всіх наявних ресурсів;
- в) що національна економіка, повністю використовуючи наявний потенціал, у короткостроковому періоді не може збільшити виробництво будь-якого блага, не зменшивши виробництво іншого блага;
- г) максимальну кількість продукції, що її може виробити економіка за даного рівня технологічного розвитку і наявних чинників виробництва;
- д) усі відповіді правильні.

15. Продуктивними чинниками виробництва є:

- а) праця;
- б) праця і підприємництво;
- в) земля;
- г) праця і засоби виробництва (капітальні блага);
- д) праця, земля, засоби виробництва і підприємництво.

16. Орендна плата включає такі складові (у несільськогосподарських галузях):

- а) відсоток на капітал;
- б) прибуток;
- в) амортизацію;

- г) амортизацію і відсоток;
- д) амортизацію, відсоток і прибуток.

17. Мета підприємця щодо використання виробничих ресурсів:

- а) одержати валовий дохід;
- б) виробити максимальний обсяг продукції;
- в) одержати прибуток;
- г) забезпечити найнижчі витрати;
- д) максимізувати прибуток.

18. Як вплине на величину вартості одного виробу підвищення продуктивності праці?

- а) вартість товару не зміниться;
- б) вартість товару знизиться;
- в) вартість товару зросте.

19. До чого призводить зниження продуктивності?

- а) інфляції, пасивного торговельного балансу, повільних темпів зростання або спаду виробництва і до безробіття;
- б) до збільшення прибутку ;
- в) тільки інфляції.

20. Продуктивність – це:

- а) ефективність використання ресурсів – праці капіталу, землі, матеріалів, енергії, інформації – під час виробництва різних товарів і надання послуг;
- б) доцільне використання тільки грошових ресурсів;
- в) обидві відповіді правильні.

21. Що означає «Більш висока продуктивність» ?

- а) збільшення обсягу виробництва із збільшенням числа працюючих;
- б) збільшення обсягу виробництва із збільшенням витрат;
- в) означає збільшення обсягу продукції за тих самих витрат;

22. Праця – це:

- а) створення матеріальних і духовних благ;
- б) нема правильної відповіді;
- в) це доцільна, свідома, організована діяльність людей, спрямована на створення матеріальних і духовних благ.

23. Продуктивність праці – це:

- а) кількістю часу, витраченого на одиницю продукції;
- б) ефективність затрат конкретної праці, яка визначається кількістю продукції, виробленої за одиницю робочого часу, або кількістю часу, витраченого на одиницю продукції;
- в) доцільне використання тільки грошових ресурсів.

24. Виріток – це:

- а) кількість виробленої продукції за одиницю часу або кількість продукції, яка припадає на одного середньооблікового працівника;
- б) кількість виробленої продукції;
- в) витрати часу на виготовлення однієї одиниці продукції.

25. Трудомісткість – це:

- а) показник, який характеризує затрати часу на одиницю продукції (тобто величина обернена до виробітку);
- б) кількість виробленої продукції за одиницю часу або кількість продукції, яка припадає на одного середньооблікового працівника;
- в) обидві відповіді хибні.

26. Підвищення продуктивності праці на підприємствах проявляється у вигляді:

- а) збільшення маси продукції, підвищення якості продукції при незмінній її масі, зміни співвідношення затрат живої та минулої праці;
- б) скорочення часу виробництва;
- в) скорочення персоналу.

27. Показник продуктивності праці поділяється на:

- а) повний, неповні;
- б) простий, складний;
- в) верхній, нижній.

28. Повними називають показники продуктивності праці:

- а) при визначенні яких беруться до уваги вироблена продукція і затрати живої праці;
- б) є проміжними і розраховуються до одержання продукції;
- в) обидві відповідні вірні.

29. Неповними називають показники продуктивності праці:

- а) при визначенні яких беруться до уваги вироблена продукція і затрати живої праці;
- б) є проміжними і розраховуються до одержання продукції;
- в) обидві відповідні вірні.

30. Найпоширенішим методом планування показника підвищення продуктивності є:

- а) планування за результатом;
- б) планування за факторами;
- в) планування за рівнем досягнення;
- г) планування за співвідношенням;
- д) планування за вихідними даними.

31. Продуктивність праці характеризується такими показниками:

- а) виробіток;
- б) трудомісткість;
- в) фондоозброєність;
- г) матеріаломісткість.

32. Зазначте помилкове твердження:

- а) продуктивність праці визначається відношенням кількості виробленої продукції до витрат часу;
- б) психологічна складова ефективності праці забезпечує гармонійність розвитку особистості кожного працівника;
- в) виробіток як показник рівня продуктивності праці показує, яку кількість продукції вироблено за одиницю часу;

г) якщо норму виробітку збільшити на 25 %, то норма часу зменшиться на 20 %.

33. Економічні ресурси містять такі складові:

- а) земля, капітал, гроші, праця;
- б) капітал, праця, земля, підприємницькі здібності;
- в) гроші, капітал, споживчі блага, земля;
- г) праця, капітал, земля, споживчі блага;
- д) усі відповіді неправильні.

34. За сферами виникнення розрізняють такі резерви підвищення продуктивності праці:

- а) загальнодержавні;
- б) регіональні;
- в) міжгалузеві;
- г) галузеві;
- д) внутрішньовиробничі

35. До чинників підвищення продуктивності праці належать:

- а) структурні зрушення у виробництві;
- б) збільшення обсягів виробництва;
- в) освоєння нових виробничих об'єктів;
- г) розширення меж маркетингових досліджень.

36. Очікувану економію робочої сили показують у таких документах:

- а) планових розрахунках;
- б) облікових звітах;
- в) змінному рапорті;
- г) колективному договорі.

37. На підприємстві регламентація праці в часі здійснюється через таку норму праці:

- а) норму виробітку;
- б) норму обслуговування;
- в) норму часу;
- г) норму підготовки.

38. При зниженні рівня трудомісткості на 30 % продуктивність праці:

- а) знизиться на 30 %;
- б) підвищиться на 43 %;
- в) підвищиться на 30 %;
- г) знизиться на 43 %.

39. Продуктивність індивідуальної праці відображає:

- а) витрати живої праці робітників;
- б) витрати живої та речової праці.

40. Продуктивність праці вимірюється показниками:

- а) натуральними;
- б) вартісними;
- в) трудовими;
- г) трудовими, натуральними, вартісними.

41. На динаміку продуктивності праці впливають такі фактори:

- а) структурні зрушення;
- б) підвищення технічного рівня виробництва;
- в) удосконалення управління, організації виробництва та праці;
- г) зміна обсягів виробництва продукції;
- д) жодний із зазначених.

42. Підвищення продуктивності є вираженням загального економічного закону, економічною необхідністю розвитку суспільства і має такі цілі:

- а) короткострокову;
- б) довгострокову;
- в) стратегічну;
- г) найближчу;
- д) соціально-економічну.

43. Ділення обсягу виробленої продукції у витратах часу на кількість працівників – це метод визначення виробітку:

- а) натуральний;
- б) вартісний;
- в) трудовий;
- г) розрахунковий.

44. Що відноситься до виробничих ресурсів?

- а) трудові ресурси;
- б) сукупність усього того, що необхідно для виробництва товарів і послуг, потрібних людям;
- в) засоби виробництва.

45. Які бувають виробничі ресурси?

- а) абсолютно і відносно обмежені;
- б) циклічно і постійно необмежені.

46. Трудові ресурси – це:

- а) все населення;
- б) люди похилого віку;
- в) населення в працездатному віці;
- г) механічні пристрої.

47. Групи виробничих ресурсів – це:

- а) матеріальні і людські ресурси;
- б) капітал і земельні ресурси;
- в) праця і підприємницькі здібності;
- г) земельні ресурси і підприємницькі здібності.

48. Необхідною умовою виникнення товарного виробництва і обміну є:

- а) суспільний поділ праці;
- б) перший великий суспільний поділ праці;
- в) обмін надлишками вироблених продуктів між племенами і общинами;
- г) другий великий суспільний поділ праці;
- д) виникнення і розвиток ремісничого виробництва;
- е) економічне відокремлення виробників.

49. Товарне виробництво є такою організаційною формою суспільного виробництва, за якої:

- а) продукти виробляються для задоволення суспільних потреб;
- б) в економіці панує приватна власність на основні матеріальні чинники виробництва (землю і засоби виробництва);
- в) продукти виробляються виробничими одиницями не для власного споживання, а для обміну через купівлю-продаж на ринку;
- г) існує ринок, на якому відбувається обмін товарів;
- д) усі відповіді правильні.

50. Що таке продуктивність праці?

- а) це результативність праці;
- б) сума товарообігу на одного працівника;
- в) кількість продукції, що виробляється одним працівником за одиницю часу;
- г) сума товарообігу на одного працівника за одиницю часу.

51. Як зміниться продуктивність праці, якщо чисельність робітників збільшиться, а обсяг виробництва не зміниться:

- а) продуктивність праці зменшиться;
- б) продуктивність праці збільшиться;
- в) продуктивність праці не зміниться.

52. Чи правильне твердження: «Товар – продукт праці, що задовольняє певну потребу людини і вироблений для обміну?»

- а) так;
- б) ні.

53. Витрати праці за одиницю часу – це:

- а) продуктивність;
- б) інтенсивність;
- в) екстенсивність;
- г) вартість.

54. За характером економічної діяльності людей суспільне виробництво поділяють на:

- а) основне виробництво, додаткове виробництво, соціальна інфраструктура;
- б) основне виробництво, виробнича інфраструктура;
- в) основне виробництво, виробнича інфраструктура, соціальна інфраструктура.

Задачі

1. Виробничі можливості випуску пелюшок і чашок наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Альтернативні можливості виробництва пелюшок та чашок

Продукт	Виробничі альтернативи				
	A	B	C	D	E
Пелюшки, од.	22	17	15	12	0
Чашки, од.	0	2	4	6	8

Якщо національна економіка перебуває у точці С, то якою буде вартість виробництва одної додаткової пелюшки та одної додаткової чашки?

2. Ділова фірма максимізує свій прибуток, якщо вона виробляє продукту А на 1200 грн. у день. Кожна із трьох наведених у таблиці 2.3 технологій дає змогу виготовляти бажаний обсяг продукції. Яку технологію обере фірма у разі заданих цін на ресурси?

Таблиця 2.3 – Витрати факторів при різних технологіях

Ресурси	Ціна одиниці ресурсу, грн.	Технологія 1	Технологія 2	Технологія 3
Праця	3	5	2	3
Земля	4	2	4	2
Капітал	2	2	4	5
Підприємницькі здібності	2	4	2	4

3. Жителі Грузії виготовляють лише два блага: меблі і хліб. Можливі варіанти виробництва кожного з благ наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Альтернативні можливості виробництва меблів та хлібу

Вид блага	А	В	С	Д	Е
Меблі, тис. од.	0	3	6	9	12
Хліб, тис. т	10	9	7	4	0

4. Нехай одна аграрна країна має можливість спеціалізуватись або на вирощуванні кави, або на відгодівлі великої рогатої худоби. При введенні в сільськогосподарський обіг всіх придатних земель і повній зайнятості всіх інших ресурсів можна вирощувати або 20 тис. тонн кави, або 10 тис. бичків.

1) Як виглядає крива виробничих можливостей даної країни?

2) Нехай в країні введена інтенсивна технологія відгодівлі, яка дозволила вирощувати на 20% бичків більше. Як зміниться графік виробничих можливостей даної країни?

Коли суспільне виробництво буде ефективним?

5. В таблиці 2.5 наведені показники границь виробничих можливостей суспільства.

Побудуйте криву виробничих можливостей (предмети споживання на горизонтальній осі).

1) Покажіть графічно, в якій точці знаходиться економіка, якщо виробляється 3 млн. од. предметів споживання і 14 тис. засобів виробництва.

Які можуть бути альтернативи економічного зростання для досягнення повної зайнятості всіх ресурсів (заштрихуйте сектор зростання).

Таблиця 2.5 – Альтернативні варіанти виробництва товарів

Вид продукції	Виробничі альтернативи				
	А	В	С	Д	Е
Предмети споживання, млн. од.	0	2	4	6	8
Засоби виробництва, тис. шт.	30	27	21	12	0

2) Чи можливо виробляти 5 млн. предметів споживання і 20 тис. засобів виробництва? Покажіть на графіку точку даної альтернативи.

Що показує крива виробничих можливостей?

6. Унаслідок застосування нового устаткування кількість працівників, зайнята виготовленням конкретного продукту, зменшилась удвічі, а продуктивність праці зросла у 3,3 рази. Як змінився фізичний обсяг продукції?

7. Покажіть графічно, як зміниться крива виробничих можливостей, якщо:

а) вдосконалена технологія виробництва засобів виробництва за незмінної технології виробництва предметів споживання;

б) вдосконалена технологія виробництва предметів споживання за незмінної технології виробництва засобів виробництва;

в) обчисліть перспективи економічного зростання, якщо ефективність виробництва предметів споживання підвищиться у 1,5 рази, і на тому ж графіку накресліть нову криву виробничих можливостей.

Назвіть умови економічного зростання.

8. Крива виробничих можливостей (КВМ) характеризує максимально можливі обсяги виробництва товарів А і В при повному використанні економічних ресурсів. Якими будуть витрати втрачених можливостей при виробництві 11 одиниць товару А і 5 одиниць товару В? Що можна сказати про виробництво, яке відповідає точкам Е, F на рис. 1.1?

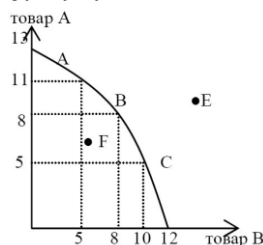

Рис. 1.1 – Крива виробничих можливостей

9. На одному однорідному полі фермер може вирощувати 350 т буряку або 100 т жита, а на іншому однорідному полі альтернативна вартість вирощування 1 т жита дорівнює 2 т буряку (за максимального виробництва буряку 400 т). Побудуйте КВМ фермерського господарства

2.5 ОСНОВИ ТОВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

1. Виникнення товарного виробництва. Економічні основи функціонування командно-адміністративної системи.

- ✓ причини виникнення товарного виробництва,
- ✓ його сутність, ознаки і роль у розвитку суспільства;
- ✓ суб'єкти і об'єкти товарних відносин.

2. Товар і його властивості.

- ✓ сутність товару та його властивості;
- ✓ основні етапи розвитку теорій вартості та види вартості товару;
- ✓ трудова теорія вартості (А.Сміт, Д.Рікардо, К.Маркс);
- ✓ концепція факторів виробництва (Ж.-Б.Сей);
- ✓ концепція граничної корисності (австрійська школа), закон спадної граничної корисності;
- ✓ відмінність товару від продукту;
- ✓ розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов.

3. Закон вартості. Проблеми визначення вартості товару.

- ✓ споживча вартість і мінова вартість як форми виявлення вартості;
- ✓ корисність, цінність та рідкість товару;
- ✓ вартість як уречевлена в товарі праця, визначення величини вартості;
- ✓ продуктивність та інтенсивність праці як чинники формування величини вартості.

Питання для перевірки та аудиторного контролю знань

1. Що виникло раніше: поділ праці чи товарне виробництво? Обґрунтуйте відповідь на запитання. Назвіть етапи становлення і розвитку суспільного поділу праці.
2. Назвіть причини виникнення товарного виробництва, його сутність, ознаки і роль у розвитку суспільства;
3. Розкрийте сутність товару як економічної категорії. Як товар відрізняється від блага?
4. У чому полягає відмінність товару від продукту?
5. Охарактеризуйте основні положення альтернативних теорій вартості (трудова вартість, граничної корисності, попиту і пропозиції, факторів (витрат)). Дайте їм порівняльну характеристику.
6. Чи можна вважати ціну формою грошового вираження вартості й цінності товару?
7. Для людини немає нічого кориснішого за воду. Проте гранична корисність золота та діамантів набагато вища за воду. Як це явище можна пояснити? Чому люди в процесі вибору благ повинні керуватися і таким явищем, як корисність додаткової одиниці кожного з благ?
8. Охарактеризуйте загальну (грошову) та повну (розгорнуту) форми вартості.

9. Яка різниця між абстрактною та конкретною працею?
10. Чим корисність відрізняється від споживчої вартості? Наведіть приклади.
11. Чи взаємопов'язані продуктивність та інтенсивність праці?

Перелік посилань:

- основна [1 – с.138 – 153; 3 – с.41-45; 4 – с.100 – 111; 5 – с.60 – 64; 6- с.52 – 58; 7 – с.54 – 68, с.-112 – 123; 8 – с.79-84];
- додаткова [15, 16, 7, 8, 11].

Тестові завдання

1. Товарне виробництво – :

а) це така форма організації суспільного господарства, за якої продукти виробляються економічно відособленими виробниками, котрі спеціалізуються на виготовленні певного продукту, що потребує обміну у вигляді купівлі-продажу на ринку;

б) це така форма господарювання, за якої продукти праці призначаються для задоволення власних потреб безпосередніх виробників життєвих благ;

в) це процес праці, який має завершений та результативний характер.

2. Економічною основою товарного виробництва є:

- а) товар;
- б) гроші;
- в) реклама.

3. Споживча вартість – це властивість товару, що виражає корисність речі, її здатність задовольняти потреби покупців:

- а) так;
- б) ні.

4. Вартість – втілена і уречевлена в товарі суспільна праця; економічна категорія, яка виражає відносини між суб'єктами господарської діяльності, що пов'язані суспільним поділом праці і обміном товарами та послугами:

- а) так
- б) ні.

5. Конкретна праця товаровиробника – це праця людини у фізіологічному значенні, незалежно від фахових особливостей:

- а) так
- б) ні.

6. Абстрактна праця товаровиробника – це специфічна праця фахівця, що створює конкретні життєві блага:

- а) так
- б) ні.

7. Яка ознака не властива товарному виробництву:

- а) продукт виготовлено для обміну на інші продукти;
- б) економічні відносини між людьми проявляються через купівлю-продаж;

в) виробництво для власного споживання.

8. Що не може виступати умовою виникнення товарного виробництва:

- а) суспільний розподіл праці, її спеціалізація;
- б) економічна відособленість виробників як власників виготовленої продукції;
- в) економічна відособленість виробників як власників засобів виробництва.

9. Які визначення не відповідають характеристиці товару:

- а) це продукція призначена для задоволення потреб виробника;
- б) це продукт призначений для других, на продаж;
- в) це продукт призначений для обміну на іншу продукцію.

10. Яка з наведених відповідей правильно характеризує основні властивості товару:

- а) мінова вартість та ціна
- б) споживча вартість та вартість
- в) суспільна вартість та вартість

11. Дві основні властивості товару зумовлені двоїстим характером праці, втіленої в товарі. Яка праця з нижче перерахованих створює споживчу вартість:

- а) абстрактна праця
- б) конкретна праця
- в) суспільно-необхідна праця

12. Відкиньте те, що не впливає на величину вартості одиниці товару.

- а) величина втіленої в товарі суспільно-необхідної праці
- б) середній в даному суспільстві рівень продуктивності праці
- в) середня ціна одиниці товару на ринку

13. Якої функції не виконує закон вартості:

- а) функції регулятора пропорції розвитку економіки країни;
- б) функції захисту національних виробників від зовнішніх конкурентів;
- в) функції стимулятора розвитку продуктивних сил.

14. Натуральний обмін одного товару або послуги на інший товар або послугу:

- а) торгівля;
- б) бартер;
- в) іпотека.

15. Властивості, що характерні для продукту як товару – це:

- а) виробництво для задоволення власних потреб;
- б) споживна вартість (корисність);
- в) рідкість (обмеженість);
- г) вартість;
- д) продукт праці.

16. Неокласична теорія з погляду проміжку часу розрізняє такі види вартості:

- а) ринкову і нормальну вартість;
- б) вартість втрачених можливостей;
- в) цінність речі, що вимірюється величиною граничної корисності цієї речі;

г) тільки ринкову вартість.

17. Закон вартості орієнтує товаровиробників на те, щоб:

- а) вони повсякчас оптимізували виробничі ресурси і використовували їх на межі виробничих можливостей;
- б) товари за своїм обсягом, структурою та якістю відповідали повністю суспільним платоспроможним потребам;
- в) вартість кінцевого суспільного продукту була найнижчою з усіх можливих варіантів виробничого процесу;
- г) усі відповіді правильні.

18. Яке з положень є визначенням товарного виробництва:

- а) це процес перетворення людиною речовини природи з метою одержання необхідних життєвих засобів;
- б) це організація суспільного господарства, за якою господарюючі суб'єкти виробляють необхідні суспільству продукти й послуги;
- в) це організація суспільного господарства, в якій відокремлені виробники виробляють продукти і послуги для обміну, продажу.

19. Яке з визначень правильно розкриває сутність товару як економічної категорії:

- а) це річ або послуга, створена працею людини;
- б) це продукт праці, створений виробником для задоволення певних виробничих або особистих потреб;
- в) це продукт праці, створений виробником для продажу.

20. Яке з визначень розкриває сутність споживчої вартості товару:

- а) це сукупність споживчих властивостей виробу;
- б) це здатність виробу задовольняти певну потребу виробника;
- в) це здатність виробу задовольняти певну потребу інших людей, покупців.

21. Яке з визначень розкриває сутність вартості товару:

- а) це матеріальні витрати на виготовлення товару;
- б) це витрачена праця виробника на виготовлення товару;
- в) це суспільна праця, втілена у товарі.

22. Економічні відносини між людьми з приводу купівлі \ продажу товарів.

- а) бартер;
- б) кредит;
- в) ринок;
- г) дедукція.

23. Чим визначається кількісний аспект вартості товару:

- а) оцінкою вартості товару виробником;
- б) відношенням величини втіленої у товарі суспільної праці до суспільної корисності його товару;
- в) споживчими властивостями товару, ступенем його важливості для життєдіяльності людини.

24. Необхідність обміну товарів, які еквівалентні за вартістю, описує закон:

- а) економії робочого часу;
- б) вартості;
- в) попиту;

г) пропозиції.

25. Корисність блага – це:

- а) здатність задовольняти будь-яку потребу людини;
- б) залежність його від природних властивостей;
- в) задоволення, одержуване людиною з однієї додаткової одиниці конкретної продукції;
- г) його гранична корисність;
- д) усі відповіді правильні.

26. Структура новоствореної вартості далі характеризується пропорціями її:

- а) розподілу;
- б) перерозподілу.

27. Вартісні пропорції на макрорівні економіки характеризуються співвідношеннями:

- а) перенесеної та новоствореної вартості;
- б) загальної вартості.

28. Розподіл новоствореної вартості й формування первинних доходів суб'єктів, зайнятих у створенні ВВП

- а) первинний розподіл;
- б) перерозподіл;
- в) вторинний розподіл.

29. Чим відрізняється загальна форма вартості від повної:

- а) обсягом продукції;
- б) структурою ринку;
- в) тільки назвою;
- г) правильна відповідь відсутня.

30. Відокремлення ремесла від виробництва – це:

- а) другий суспільний поділ праці;
- б) перший суспільний поділ праці;
- в) третій суспільний поділ праці;
- г) результат кочівного життя.

31. Що є основою життя будь-якого суспільства:

- а) виробництво матеріальних благ;
- б) гроші;
- в) нерухомість.

32. Система товарного виробництва має такі три найважливіші специфічні ознаки:

- а) непрямі зв'язки, розподіл праці, корисність;
- б) розподіл праці, відкрите господарство, непрямі зв'язки;
- в) корисність, відкрите господарство, відносини власності.

33. Як називається форма вартості, при якій безліч товарів відповідає один товар:

- а) проста;
- б) складна;
- в) ринкова;

г) загальна.

34. Просте товарне виробництво – :

- а) це товарне виробництво ґрунтується на значній машинній індустрії та автоматизованих системах; виробник відчужений від засобів виробництва; допускається загальна праця товаровиробників і купівля-продаж їх робочої сили; мета виробництва – одержання високого прибутку власниками засобів виробництва;
- б) це таке товарне виробництво, що характеризується: розрізненістю, роздробленістю, невеликими розмірами; безпосереднім і добровільним поєднанням працівника із засобами виробництва; відсутністю купівлі-продажу робочої сили; власною працею товаровиробників; продукт праці належить товаровиробнику;
- в) це така форма господарювання, за якої продукти праці призначаються для задоволення власних потреб безпосередніх виробників життєвих благ.

35. Розвинуте (капіталістичне) товарне виробництво – :

- а) це така форма організації суспільного господарства, за якої продукти виробляються економічно відособленими виробниками, котрі спеціалізуються на виготовленні певного продукту, що потребує обміну у вигляді купівлі-продажу на ринку;
- б) це така форма господарювання, за якої продукти праці призначаються для задоволення власних потреб безпосередніх виробників життєвих благ;
- в) це виробництво ґрунтується на значній машинній індустрії та автоматизованих системах; виробник відчужений від засобів виробництва; допускається загальна праця товаровиробників і купівля-продаж їх робочої сили; мета виробництва – одержання високого прибутку власниками засобів виробництва.

36. Товарне господарство є:

- а) ринковим;
- б) сільськогосподарським;
- в) міжнародним.

37. Товар – :

- а) це продукт праці, який призначений для безпосереднього споживання;
- б) це продукт праці, який призначений не для безпосереднього споживання там де він був виготовлений, а для обміну (купівлі-продажу на ринку); +
- в) це економічне благо, що задовольняє певну потребу людини і використовується для обміну.

38. Кількість продукції, що виготовляється за одиницю часу – це:

- а) інтенсивність праці;
- б) вартість товару;
- в) продуктивність праці.

39. Споживча вартість – це уречевлена в товарі суспільна праця виробника?

- а) так;
- б) ні.

40. Якому розвитку сприяв суспільний поділ праці:

- а) товарних відносин;

- б) капіталістичних відносин;
- в) приватної власності;
- г) феодалного гніту.

41. При якій формі вартості одному товару відповідає інший товар, що перебуває у еквівалентній формі вартості:

- а) складна;
- б) державна;
- в) проста;
- г) приватна.

42. Індивідуальний робочий час – :

- а) це робочий час, який потрібен для виготовлення певної споживчої вартості за існуючих на даному етапі економічного розвитку суспільно-нормальних умов виробництва;
- б) це робочий час, який витрачається окремим виробником на виготовлення товару;
- в) це робочий час, який потрібен для задоволення своїх потреб.

43. Представниками теорії трудової вартості є:

- а) Адам Сміт, Уільям Петті, Давід Рікардо, Карл Маркс;
- б) Карл Маркс, Менгер, Візер та інші;
- в) Давід Рікардо, Кене, Бастіад та інші.

44. Категоріями теорії граничної корисності є:

- а) споживча вартість, корисність, суспільно-необхідний робочий час;
- б) цінність, вартість товару, рідкість;
- в) корисність, цінність, рідкість.

45. Конкретна праця створює споживчу вартість товару?

- а) так;
- б) ні.

46. Безпосередньою причиною виникнення товарного виробництва є:

- а) розподіл праці;
- б) конкуренція;
- в) економічна відособленість товаровиробника.

47. Товарне виробництво й обіг у своєму розвитку проходять дві стадії:

- а) бартерне господарство, грошове господарство;
- б) грошове господарство, сільське господарство;
- в) приватне господарство, бартерне господарство.

48. Виробництво та обмін товарів здійснюється на основі їх вартості, величина якої вимірюється суспільно-необхідними витратами праці – це:

- а) закон спадної граничної корисності;
- б) закон вартості;
- в) закон попиту.

49. Закон вартості виконує функцію регулятора суспільного виробництва та розподілу суспільних ресурсів між різними сферами виробництва?

- а) так;
- б) ні.

50. Цінність – :

- а) це ступінь задоволення, яке отримає конкретна людина від споживання того чи іншого товару або послуги;
- б) це суб'єктивна категорія теорії граничної корисності, є водночас відображенням витрат праці і корисності для конкретного споживача, поєднання вартості та цінності з врахуванням їх суспільного значення відображається у ціні;
- в) це характеристика економічних благ, що відображає обмеженість ресурсів для задоволення безмежних потреб.

51. Типи товарного виробництва:

- а) із безперервно поновлюваною та нестабільною номенклатурою товарів;
- б) із стабільною та перервною номенклатурою товарів;
- в) із стабільною та безперервно поновлюваною номенклатурою товарів.

52. Величина вартості товару змінюється прямо пропорційно кількості і обернена пропорційно продуктивній силі праці.

- а) так;
- б) ні.

53. Суспільно необхідні витрати праці вимірюються робочим часом лише при її середній інтенсивності.

- а) так;
- б) ні.

54. Абстрактна праця, яка значною мірою створює вартість, є специфічною формою праці, що властива загальному господарству і не відбиває відносин товаровиробників.

- а) так;
- б) ні.

55. Конкретна праця створює таку властивість товару, як вартість, абстрактна праця створює іншу властивість – споживчу вартість.

- а) так;
- б) ні.

56. Спільні риси простого і розвинутого товарного виробництва:

- а) спрямування на задоволення потреб виробника;
- б) ринкова форма зв'язку між виробниками;
- в) присутність експлуатації.

57. У розвитку товарного виробництва відбулося:

- а) перетворення простого товарного господарства в розвинуте товарне;
- б) перетворення простого товарного господарства в натуральне.

58. Перший великий поділ праці:

- а) відділення землеробства від скотарства;
- б) виділення ремесел;
- в) виділення торгівлі як спеціальної форми діяльності.

59. Просте товарне виробництво:

- а) присутність експлуатації, мета – отримання прибутку;
- б) здійснюється на основі індивідуальної праці, виробник та власник – одна особа

Задачі

1. Четверо кондитерів роблять торти: перший за робочий день виробляє 10 тортів, другий – 7, третій – 8, а четвертий – 5. Працюють по 10 годин на день. Вартість матеріалів умовно приймаємо за нуль.

Визначте, скільки коштує торт в годинах робочого часу? Які наслідки матиме торгівля для кожного з кондитерів? Що таке суспільно-необхідний робочий час?

2. Три групи виробників випускають однаковий товар. Індивідуальні витрати робочого часу на виробництво одиниці товару складають: в першій групі – 1 год., в другій – 2 год., а в третій – 3 год. Перша група виробляє 10 млн. одиниць товару, друга – 160 млн., а третя – 30 млн.

Визначте суспільно необхідний для виробництва одиниці товару робочий час. Чим визначається величина вартості товару?

3. Ціна 1 виробу становить 4 грн. Робочий день – 10 годин. Як зміниться денна виручка товаровиробника, якщо індивідуальні затрати праці на один виріб знизяться з 2,5 до 2 годин? Що таке продуктивність праці?

4. Ціна одиниці товару – 100 г золота. Продуктивність праці в галузі, де виробляють товар, підвищилась у 2 рази, а продуктивність праці в золотодобувній промисловості збільшилась у 3 рази.

Якою стане ціна одиниці даного товару після цих змін? Чим відрізняються економічні наслідки зростання продуктивності праці від наслідків збільшення інтенсивності праці?

5. Нехай на ринку продаються пшениця і кава. Ціна 1 тонни пшениці – 1800 грн., а 1 кг кави – 160 грн. Покажіть мінову вартість однієї тонни кави, якщо в еквівалентній формі виступає пшениця. Які історичні форми вартості ви знаєте?

6. За 1 сокиру ремісники вимінюють у фермерів 6 кг зерна. Визначте нову мінову вартість сокири, якщо ремісники підвищили продуктивність праці на 50%, а у фермерів внаслідок посушливого літа урожай скоротився у 2,1 рази. Якими показниками вимірюється рівень продуктивності праці?

7. За 10 годин виловлено 20 кг риби, витрачено 80 одиниць праці. Вартість знарядь лову приймаємо за нуль. Визначте вартість всієї виловленої за той же час риби в одиницях праці, а також вартість 1 кг риби за наступних змін:

- 1) інтенсивність праці збільшилась у 2,7 рази;
- 2) продуктивність праці зросла у 2,3 рази;
- 3) продуктивність та інтенсивність праці зростають у 2 рази одночасно.

Перерахуйте фактори, що впливають на продуктивність праці.

8. За 8 годин гончар виробляє 20 глечиків. Нехай 1 год. суспільно-необхідного робочого часу втілює вартість 22 грн. Вартість засобів виробництва не враховуємо. Визначте вартість всього випуску глечиків за робочий день і одного глечика. Як зміниться обсяг випуску, вартість всієї продукції,

виробленої протягом робочого дня, а також вартість 1 глечика, якщо продуктивність та інтенсивність праці одночасно зростуть у в 2 рази?

9. Протягом робочого дня кооператив шие 60 пар рукавичок загальною вартістю 2020 грн. Нова вартість складає 50 грн. В результаті вдосконалення виробництва продуктивність праці зросла в 2 рази.

Визначте вартість всієї партії рукавичок, вироблених за робочий день, а також вартість 1 пари. Що таке нова вартість?

10. За перший рік продуктивність праці на підприємстві зросли на 35%. Протягом другого та третього років вона знижувалася на 10% та 15% відповідно. Визначте як змінилася загальна та середня продуктивність праці за три роки.

11. За 10 годин виробляється 200 т паперу. Вартість, перенесена з засобів виробництва, дорівнює 100 грн., 1 година суспільно-необхідної праці створює нову вартість, яка оцінюється в 10 грн. Визначте вартість 1 тонни паперу. Обчисліть вартість всієї партії паперу, виготовленого за той же час, а також вартість однієї тонни, якщо одночасно зросли: продуктивність праці – у 2 рази, а інтенсивність – у 1,5 рази. Якою працею визначається величина вартості товару?

12. Число зайнятих виробництвом товару зросло в 3 рази, суспільна продуктивність праці збільшилась в 1,8 рази, а інтенсивність – в 1,5 рази. Як змінилась нова вартість всього продукту, виготовленого за той самий час? Які фактори впливають на величину вартості товару?

13. Нехай домашня господарка оцінює корисність споживання соку для сім'ї в такій послідовності (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Корисність від споживання соку

Обсяг спожитого соку, л	0	1	2	3	4	5	6
Сума корисності за кожного рівня споживання, ют.	10	14	18	20	21	22	23
	0	3	0	0	6	6	5

- 1) Обчисліть граничну корисність від споживання соку на кожному рівні, доповніть таблицю.
- 2) Накресліть графіки сукупної та граничної корисності.
- 3) Покажіть пунктиром на графіку, як виглядала б функція сукупної корисності споживача, якби не діяв закон спадної граничної корисності. Сформулюйте закон спадної граничної корисності.

2.6 ГРОШІ ТА ЗАКОНИ ГРОШОВОГО ОБІГУ

1. Виникнення, суть і функції грошей.

- ✓ виникнення і розвиток грошових відносин;
- ✓ сутність грошей;
- ✓ функції грошей;
- ✓ альтернативні теорії грошей.

2. Закон грошового обігу. Форми міжнародних грошей, їх суть.

- ✓ сутність грошового обігу, закон грошового обігу та його функції;
- ✓ визначення грошової маси, необхідної для обслуговування товарного обігу;
- ✓ сталість грошового обігу;
- ✓ міжнародні гроші їх форми і суть.

3. Грошова система, її структурні елементи й основні типи.

- ✓ грошова система та її структурні елементи;
- ✓ типи грошових систем.

4. Суть, причини і соціально-економічні наслідки інфляції.

- ✓ зменшення купівельної спроможності грошової одиниці – інфляція;
- ✓ фактори, що призводять до інфляції;
- ✓ види інфляції;
- ✓ соціально-економічні наслідки інфляції.

5. Грошові реформи: їх суть і спрямування.

- ✓ Поняття і суть грошової реформи;
- ✓ формальна грошова реформа;
- ✓ деномінаційна грошова реформа;
- ✓ конфіскаційна грошова реформа.

Питання для перевірки та аудиторного контролю знань

1. Розкрийте основні етапи виникнення і розвиток грошових відносин.
2. Які основні підходи до виникнення грошей ви знаєте? Який з них на вашу думку є більш обґрунтованим? Назвіть свої аргументи.
3. Назвіть функції грошей та як вони реалізуються.
4. У чому полягає сутність грошей?
5. Наведіть особливості простої, повної та загальної форм вартості.
6. Чи є золото грошима? Яка роль золота у сучасній грошовій системі?
7. Які альтернативні теорії грошей знаєте?
8. Дайте визначення грошовому обігу та його законам.
9. Сформулюйте визначення грошової маси. Яка її кількість необхідна для обслуговування товарного обігу? Яка частка готівки у структурі грошової маси перебуває в обігу в Україні, в Європі, а яка є оптимальною? Чи є кількість готівкових операцій показником тінізації економіки?
10. Напишіть формулу рівноваги грошової і товарної маси І.Фішера.
11. Чому відбувся перехід від товарних грошей до кредитно-паперових?
12. Що таке ліквідність? Чому готівка має абсолютну ліквідність?

13. Охарактеризуйте сталість грошового обігу.
14. Розкрийте суть міжнародні грошей та їх форми.
15. Опишіть грошову систему та її структурні елементи.
16. Які типи грошових систем знаєте?
17. Що таке інфляція? Які фактори призводять до інфляції?
18. Перелічіть види інфляції, розкрийте їх значення та сутність, основні шляхи подолання інфляції. Яким чином інфляція впливає на функції грошей?
19. Запишіть у конспект, розділивши сторінку на два стовпчики, позитивні та негативні соціально-економічні наслідки інфляції.
20. Дайте визначення грошових реформ та розкрийте їх сутність.
21. Охарактеризуйте особливості формальної, деномінаційної та грошової реформ.
22. Чи є українська гривня вільно конвертованою валютою? На основі яких фактів зробили такі висновки.

Реферати до теми

1. Природа та теорії грошей.
2. Грошові реформи в Україні в 90-х рр. ХХ ст.
3. Грошові агрегати в різних країнах: сутність, функціональне призначення та рівень ліквідності.

Перелік посилань:

- основна [1 – с.153 – 184; 3 – с.45 – 49; 4 – с.112-127; 5 – с. 65 – 69; 7 – с.69 – 102, с.422 – 434; 8 – с.94 – 114];
- додаткова [19, 7, 20, 11].

Тестові завдання

1. Чим не можуть слугувати гроші:

- а) засобом обміну;
- б) засобом виміру;
- в) мірою ваги;
- г) вірно (б) і (в).

2. Яка функція грошей виникла як наслідок кредитних відносин:

- а) функція засобу обігу;
- б) функція засобу платежу;
- в) функція засобу нагромадження.

3. Ліквідність активу показує міру:

- а) надійності активу;
- б) старості грошей;
- в) легкості переходу активу в гроші;
- г) легкості переходу грошей в активи.

4. У твердженні «Гроші повинні робити гроші» передбачається:

- а) колекціонувати монети;
- б) зберігати гроші в сейфі;
- в) класти гроші на банківський рахунок;
- г) вкладати гроші у виробництво.

5. Бартер виникає коли селянин і ремісник обмінюються благами:

- а) за допомогою грошей;
- б) по вказівці поміщика;
- в) з взаємної згоди.

6. Використання гривні як засобу виміру має на увазі, що:

- а) гривні можна класти на банківський рахунок;
- б) за допомогою гривні можна купити будь-який товар;
- в) будь-який товар має ціну, виражену в гривнях;
- г) лише гривні можна використовувати при грошових розрахунках.

7. Паперові гроші можуть бути надруковані:

- а) будь-якою організацією при дотриманні якості друку;
- б) організацією в будь-якій кількості за наявності ліцензії;
- в) лише державою;
- г) комерційними банками державної власності.

8. Чому функції міри вартості й засобу обігу є двома провідними функціями грошей:

- а) тому що гроші історично почали функціонувати з виконання саме цих функцій;
- б) тому що інші функції є похідними від цих двох функцій;
- в) тому що саме у цих двох функціях гроші обслуговують більшу частину економічного обігу.

9. Зберігання заощаджень в грошовій формі:

- а) є кращим способом накопичення багатства, якщо відсутні крадіжки;
- б) позбавляє їх власника можливості отримати додатковий прибуток у вигляді банківського відсотка;
- в) є кращим способом накопичення багатства, якщо немає інфляції;
- г) є кращим способом накопичення багатства, якщо грошима служить золото.

10. При інфляції:

- а) дорожчають всі товари;
- б) дешевшають всі товари;
- в) дорожчають більшість товарів;
- г) дешевшають більшість товарів.

11. При зниженні цін:

- а) збільшується купівельна спроможність грошей;
- б) знижується купівельна спроможність грошей;
- в) купівельна спроможність грошей не міняється;
- г) купівельна спроможність грошей не міняється, лише якщо як гроші використовується золото.

12. У фразі «Надто багато грошей полює за дуже малою кількістю товару» мається на увазі, що в економіці:

- а) спостерігається інфляція пропозиції;
- б) спостерігається інфляція попиту;
- в) відбувається зниження цін;
- г) рівень цін не міняється, але населення хоче більшу кількість товарів.

13. У країні виникає гіперінфляція, якщо ціни в місяць підвищуються більш ніж:

- а) на 5%;
- б) на 20%;
- в) на 40%;
- г) на 50%.

14. Якщо в країні роль грошей виконує золото, то значний його приплив приведе:

- а) до зростання добробуту громадян країни;
- б) до зростання цін;
- в) до зниження цін;
- г) до зростання купівельної здатності грошей.

15. Чим є гроші, коли вони виконують функцію засобу обігу:

- а) чинником розвитку конкурентного середовища на товарному ринку;
- б) посередником в обміні товарів, засобом їх реалізації;
- в) показником співвідношення попиту і пропозиції.

16. Передбачимо, що ви узяли у позику 20 тис. грн. у знайомих. Якщо в країні інфляція то:

- а) ви виграєте від даної операції;
- б) ваші знайомі виграють від даної операції;
- в) програєте як ви, так і ваші знайомі;
- г) виграєте як ви, так і ваші знайомі.

17. Що з нижче перерахованого є інвестуванням?

- а) купівля обладнання;
- б) покупка валюти;
- в) обмін гривень на іноземну валюту;
- г) переказ грошей на банківський рахунок.

18. Гіперінфляція - ситуація в економіці, коли ціни зростають більш ніж:

- а) на 1000% в рік;
- б) на 500% в рік;
- в) на 200% в рік;
- г) на 50% в рік.

19. Грошова маса України складається:

- а) з банкнот і монет, які випущені урядом;
- б) з гривні і іноземної валюти, які знаходяться в населення;
- в) з грошей, що зберігаються на банківському рахунку;
- г) строкові депозити та кошти клієнтів за страховими операціями банків.

20. Грошова маса держави має бути:

- а) більше запасів золота, наявних в державі;

- б) менше запасів золота, наявних в державі;
- в) дорівнює запасам золота, наявних в державі;
- г) у кількості, необхідній для виконання закону обміну.

21. Покажіть, що прямо впливає на обсяг грошової маси:

- а) кількість проданих товарів;
- б) кількість працездатного населення;
- в) кількість капіталу в економіці;
- г) рівень розвитку продуктивних сил.

22. Введення пластикових карт для обслуговування торгівельних операцій:

- а) збільшує швидкість обігу грошей;
- б) знижує швидкість обігу грошей;
- в) не впливає на швидкість обігу грошей;
- г) може як збільшити, так і понизити швидкість обігу грошей залежно від типу пластикової карти.

23. Покажіть, яке з рівнянь відображує закон обміну:

- а) $P \cdot M = Q \cdot V$
- б) $M \cdot V = P \cdot Q$
- в) $M \cdot Q = P \cdot V$
- г) $M = P \cdot Q \cdot V$.

24. Кількість грошей для обігу і платежу визначається в умовах розвинутого кредитного господарства наступними умовами?

- а) загальним обсягом товарів та послуг, що знаходяться в обігу;
- б) рівнем товарних цін і тарифів на послуги;
- в) ступенем розвитку безготівкових розрахунків;
- г) швидкістю обігу грошей, в тому числі кредитних;
- д) усі відповіді вірні.

25. Швидкість обігу грошей показує:

- а) кількість днів протягом яких кожна грошова одиниця була в населення;
- б) кількість днів протягом яких кожна грошова одиниця була в держави;
- в) скільки разів у середньому на рік певна грошова одиниця витрачається на купівлю товарів і послуг;
- г) число раз, за яке кожна грошова одиниця повертається в державну казну.

26. Зниження грошової маси при незмінному обсязі проданих товарів і швидкості зверненні:

- а) викличе зростання цін;
- б) викличе зниження цін;
- в) викличе зростання цін при збільшенні попиту на іноземну валюту;
- г) на рівень цін не впливає.

27. Що протягом багатьох століть краще всього виконувало роль грошей

- а) сіль;
- б) кофе;
- в) золото;
- г) платина.

28. Яку функцію виконують гроші, надаючи вартості товару форми ціни:

- а) міри вартості;

- б) засобу обігу;
- в) засобу платежу.

29. У чому полягає закон грошового обігу?

- а) кількість грошей, необхідних для виконання функцій засобу обігу, повинна дорівнювати сумі цін товарів, що реалізуються, яка поділена на число обертів (швидкість обороту) однойменних одиниць;
- б) розвиток кредитних відносин обернено впливає на кількість грошей;
- в) інша відповідь.

30. До готівкових грошових коштів відносяться:

- а) банкноти;
- б) монети;
- в) гроші на банківському рахунку.

31. Закон грошового обігу вивів?

- а) Фішер;
- б) К.Маркс;
- в) Д.Мілль;
- г) Б.Самуель;

32. Паперові гроші вперше з'явилися:

- а) у Древній Русі;
- б) у Китаї;
- в) у Західній Європі;
- г) у Америці.

33. Коли золоті монети вільно використовувалися для оплати товарів і послуг, номінал 1 монети:

- а) був вище за вартість золота, з якого складалася монета;
- б) дорівнював вартості золота, з якого складалася монета;
- в) був нижче за вартість золота, з якого складалася монета;
- г) не залежав від вартості золота, з якого складалася монета.

34. Що таке гроші:

- а) особливий товар, який служить як цінний товар;
- б) особливий товар, який служить загальним еквівалентом при обміні товарів;
- в) монета, яка має велику популярність серед людей;
- г) інша відповідь.

35. Гроші, національна вартість яких в основному зберігається з вартістю металу – це:

- а) неповноцінні гроші;
- б) кредити;
- в) повноцінні гроші;
- г) нові гроші.

36. Гроші – це особливий товар, що має певні ознаки. Яка з наведених ознак не характеризує їх природу?

- а) гроші – це загальний еквівалент;
- б) гроші – це результат змови між людьми;
- в) гроші – це загальний платіжний засіб.

37. Чому гроші мають всезагальну здатність до обміну:

- а) тому що вони є кристалізацією мінової вартості, всезагальним втіленням багатства й людської праці;
- б) тому що ринок наперед сприймає їх як загальну цінність, бажану для будь-якого суб'єкта;
- в) тому що вони виготовлені зі специфічного матеріалу.

38. Який вид грошей є повноцінним:

- а) золоті монети;
- б) будь-які монети;
- в) гроші, суспільна вартість яких гарантується державою.

39. Чим визначається номінальна вартість монет:

- а) вартістю металу, з якого вони виготовлені;
- б) ринковою ціною металу;
- в) повною вартістю витрат на їх виробництво.

40. Яка характеристика сучасної грошової системи є неправильною:

- а) ця система базується на кредитно-паперових грошах;
- б) для неї характерне незначне регулювання державою грошового обігу;
- в) для неї характерний широкий розвиток безготівкового обігу.

41. Гроші як міра вартості – це:

- а) засіб покриття певних зобов'язань;
- б) засіб кількісного визначення величини вартості іншого товару;
- в) засіб уособлення одиниці вартості;
- г) засіб придбання необхідного товару;
- д) засіб зберігання купівельної сили.

42. Гроші як купівельний засіб – це:

- а) засіб покриття певних зобов'язань;
- б) засіб кількісного визначення величини вартості іншого товару;
- в) засіб сплати боргів чи надання кредиту без відповідного зворотного руху товарів;
- г) засіб придбання необхідного товару;
- д) засіб зберігання купівельної сили.

43. Гроші як засіб платежу – це:

- а) засіб покриття певних зобов'язань;
- б) засіб кількісного визначення величини вартості іншого товару;
- в) засіб сплати боргів чи надання кредиту без відповідного зворотного руху товарів;
- г) засіб придбання необхідного товару;
- д) засіб зберігання купівельної сили.

44. Гроші як засіб збереження вартості – це:

- а) засіб покриття певних зобов'язань;
- б) засіб кількісного визначення величини вартості іншого товару;
- в) засіб сплати боргів чи надання кредиту без відповідного зворотного руху товарів;
- г) засіб придбання необхідного товару;
- д) засіб зберігання купівельної сили.

45. Сутністю інфляції є:

- а) емісія грошей;
- б) зменшення купівельної спроможності грошової одиниці;
- в) зростання швидкості обігу грошей;
- г) зменшення обсягу виробленої продукції.

46. Причинами інфляції є:

- а) зростання швидкості обігу грошей;
- б) емісія грошей;
- в) порушення закону грошового обігу, коли кількість наявних неповноцінних грошей в обігу перевищує потребу в них;
- г) зменшення обсягу виробленої продукції.

47. Надання в борг товарів або грошей – це

- а) бартер;
- б) кредит;
- в) дохід.

48. У чому полягає головна економічна доцільність грошей:

- а) у високій вартості;
- б) у здатності вимірювати вартість товарів і обмінювати на будь-яке благо;
- в) у здатності накопичувати багатство.

49. Яке з визначень простої, одиничної, чи випадкової, форми вартості є правильним:

- а) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає безліч інших товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості;
- б) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає тільки один інший товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;
- в) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає один товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;
- г) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає безліч товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості?

50. Яке з визначень повної, або розгорнутої, форми вартості є правильним:

- а) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає безліч інших товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості;
- б) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає тільки один інший товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;
- в) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає один товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;
- г) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає безліч товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості?

51. Яке з визначень загальної, чи грошової, форми вартості є правильним:

- а) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає безліч інших товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості;
- б) одному товару, що перебуває у відносній формі вартості, відповідає тільки один інший товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;
- в) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає один товар, що перебуває в еквівалентній формі вартості;

г) безлічі товарів, які перебувають у відносній формі вартості, відповідає безліч товарів, що перебувають в еквівалентній формі вартості?

52. Закон грошового обігу виражає :

- а) об'єктивний зв'язок між кількістю паперових грошей, що перебувають в обігу, і рівнем цін;
- б) рівень інфляції;
- в) наявність на ринку доповнюючих один одного товарів.

53. Які основні причини інфляції в Україні:

- а) глибока деформація основних пропорцій у народному господарстві;
- б) надмірна мілітаризація економіки;
- в) монополізація економіки;
- г) витрати на підтримку нерентабельних підприємств;
- д) трансформаційні процес;
- е) вихід національних підприємств на світовий ринок.

54. Гроші, вартість яких в основному перевищує вартість металу – це:

- а) неповноцінні гроші;
- б) кредити;
- в) повноцінні гроші;
- г) нові гроші.

55. Наділені примусовим курсом грошові знаки – це:

- а) паперові гроші;
- б) монети;
- в) злитки;
- г) всі відповіді вірні.

56. Які основні наслідки інфляції:

- а) дезорганізовує господарські зв'язки;
- б) капітали переливаються із виробництва у сферу обігу;
- в) порушується нормальне функціонування грошово-кредитної системи;
- г) зростає кількість бартерних год;
- д) негативно впливає на міжнародне і валютно-кредитне становище країни;
- е) притік капіталу;
- ж) оновлення матеріально-технічної бази.

57. У процесі історичної еволюції товарного виробництва і товарного обміну відбувається перехід від загального товарообміну до:

- а) паперових грошей;
- б) грошової форми;
- в) створення монет;
- г) інша відповідь.

58. Завдяки чому золото стало виконувати роль грошей:

- а) своїй популярності;
- б) своїм природним властивостям;
- в) своїм великим розповсюдженням;
- г) невеликою кількістю в обігу.

59. Форма організації грошового обігу, яка історично склалась в тій чи іншій державі і закріплена в національному законодавстві – це:

- а) закон грошового обігу;
- б) грошова система;
- в) сутності грошей.

60. Загальний еквівалент – це

- а) повна або розгорнута форма вартості;
- б) єдино можлива форма вираження вартості;
- в) товар, за яким закріплюється властивість безпосередньо обмінюватися на в) будь-який інший товар.

61. Вартість товару оцінюється?

- а) заради спортивного інтересу;
- б) для того, щоб відбулася його реалізація;
- в) за бажанням реалізатора;
- г) на основі попиту і пропозиції на цей товар.

62. Вкажіть елемент, який не включає в себе грошова система:

- а) масштаб цін національної грошової одиниці, якій забезпечує її купівельну спроможність;
- б) певний порядок карбування національних монет;
- в) рух грошей у сфері обігу;
- г) організація й регламентація безготівкового обороту.

63. При яких формах здійснюється грошовий обіг?

- а) готівкова;
- б) безготівкова;
- в) інша відповідь;
- г) готівкова і безготівкова.

64. Якого виду векселя не існує?

- а) кредитний;
- б) переказний;
- в) простий;
- г) комерційний.

65. Якого виду інфляції не існує?

- а) повзуча;
- б) літаюча;
- в) галопуюча.

66. Неперервний рух грошей у сфері обігу та їх функціонування як засобу платежу й обігу – це:

- а) грошова система;
- б) грошовий обіг;
- в) інша відповідь;

67. Рівновага товарної й грошової маси залежить від:

- а) кількості проданих товарів;
- б) рівня товарних цін;
- в) швидкості обертання грошової одиниці;
- г) всі відповіді вірні;

Задачі

1. На ринку за 1 вівцю дають 4 мішки зерна. Як зміниться мінова вартість вівці, якщо продуктивність праці в землеробстві зросла у 2 рази, а в тваринництві – у 3 рази? Який товар виступає в ролі еквівалента? В якій формі виступає інший товар?
2. Ціна сукні – 60 фунтів стерлінгів. Як зміниться ціна, якщо суспільно-необхідні затрати робочого часу на виробництво сукні скоротяться в 1,2 рази, а в обіг буде випущено в 2,4 рази більше грошей? Що таке інфляція?
3. Сума цін проданих товарів і послуг – 1000 одиниць; сума цін товарів, проданих в кредит – 200 одиниці, сума платежів, за якими настав термін оплати – 300 одиниць, сума взаємно погашених платежів – 140 одиниць. Середнє число обігів однойменних грошових одиниць – 3. Визначте кількість грошей, необхідних для обігу. Які зв'язки показує закон обігу?
4. Яка маса грошей може забезпечити товарообіг і обіг послуг на суму 3200 тис. грн., якщо в кредит продано товарів на суму 80 тис. грн.; платежі, термін оплати яких наступив, складають 70 тис. грн.; взаємно зараховано підприємствами 65 тис. грн., а грошова одиниця робить 3 обіги на рік. Які функції виконують гроші? Який зв'язок показує закон грошового обігу?
5. Сума цін проданих за рік товарів і послуг – 20 млрд. золотих доларів. Продано в кредит товарів на суму 200 млн. дол. золотом, сума платежів до оплати становить 300 млн., а взаємно погашено платежів на суму 140 млн. золотом. Середнє число обігів одного долара в рік – 5. Скільки залишиться в обізі золотих доларів, якщо випустити в обіг 1442 млн. дол. паперових грошей? Дайте визначення грошей.
6. Грошова маса на початку року дорівнювала 45 млн грошових одиниць. Центральний банк здійснив емісію в розмірі 6 млн грошових одиниць. Чому дорівнює сумарна вартість проданих товарів і послуг за рік, якщо швидкість обігу грошей дорівнює 7?
7. У день народження школяреві подарували 1500 грн. Він знав, що банк А пропонує 15%-ві внески з нарахуванням складних відсотків, а банк Б — 17 % річних по простих відсотках. У який банк потрібно покласти гроші та скільки він зможе одержати там через п'ять років?

3 ТЕМИ НАУКОВИХ ЕСЕ

1. Сутність та еволюція відносин власності.
2. Відносини власності як основа системи виробничих відносин та існування суспільного господарства.
3. Право власності. Форми власності, які існують у сучасному світі. Відносини власності в Україні. Закон України “Про власність”. Конституція України про відносини власності (ст.13,14).
4. Соціально-економічні відносини. Конкретно-економічні відносини. Загальні організаційно-економічні відносини.
5. Фактори суспільного виробництва та загальна ефективність їх використання. Фази суспільного виробництва.
6. Суспільний продукт та його структура.
7. Еволюція суспільного виробництва. Засоби виробництва. Рушійні сили розвитку суспільного виробництва.
8. Витрати на виробництво. Виробничі ресурси.
9. Розподіл і формування доходів населення.
10. Принципи та форми розподілу необхідного продукту.
11. Суть і функції заробітної плати. Номінальна та реальна заробітна плата.
12. Суспільні фонди споживання. Додатковий продукт і принципи його розподілу.
13. Виникнення та розвиток товарного виробництва.
14. Товар і його властивості. Споживча вартість і вартість, їх сутність та характеристика.
15. Загальні основи та протиріччя товарного виробництва. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов.
16. Продуктивність та інтенсивність праці.
17. Проблеми визначення вартості товару та напрямки їх вирішення в економічній теорії.
18. Гроші та закони грошового обігу.
19. Еволюція форм вартості. Гроші як вираження вартості одного товару в іншому.
20. Виникнення, суть і функції грошей.
21. Суть, причини і соціально-економічні наслідки інфляції.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

Основна література:

1. Економічна теорія: політекономія: Підручник / За ред. В.Д. Базилевича. - 4-ме вид., стереотипне. - К. : Знання-Прес, 2005. - 615 с.
2. Бутук О.І., Волкова Н.І. Економічна теорія: тренінг-курс : Навч. посіб. - К.: Знання, 2007. - 291 с.
3. Політична економія: Навч.посібник/ К.Т. Кривенко, В.С.Савчук, О.О.Беляєв та ін.; за ред. д-ра екон. наук, проф. К.Т.Кривенка. – К.:КНЕУ, 2001. – 508 с.
4. Основи економічної теорії: Навчальний посібник / За заг. ред. П.В.Круша, В.І.Депутат, С.О. Тульчинської. – К.: Каравела, 2007. – 448с.
5. Воробйов Є.М. Економічна теорія. Модульний курс: навчальний посібник. – Х.: Торсінг плюс, 2003. – 320 с.
6. Кулішов В. В. Основи економічної теорії: Підручник для студентів вищих навчальних закладів. – Львів: «Магнолія Плюс»; видавець СПД ФО «В. М. Піча» 2005. – 516 с.
7. Економічна теорія /Під редакцією Предборського В.А. – К.: Кондор, 2003. – 492 с.
8. Політична економія: Навчальний посібник / За ред. Г.І. Башнянина і Є.С. Шевчука. - Вид. 4-те, пероб. і доп. - Львів : Магнолія Плюс, 2006. - 308 с
9. Політична економія: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / За ред. В.О. Рибалкіна, В.Г. Бодрова. - К. : Академія, 2007. - 672 с.
10. Зазимко А.З. Політична економія: Навч. посібник. – К.:КНЕУ, 2006. – 358 с.
11. Економічна теорія. Посібник вищої школи (Воробйов Є.М., Грищенко А.А., Лісовицький В.М., Соколов В.М.) / Під загальною редакцією Воробйова Є.М. – Харків- Київ, 2001. – 704 с.
12. Щетинін А. І. Політична економія. Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 480 с.
13. Основи економічної теорії: Підручник / А.А. Чухно, П.С. Єщенко, Г.Н.Климко та ін.; За ред. А.А. Чухна. – К.: Вища школа, 2001. – 606 с.
14. Гальчинський А.С., Єщенко П.С., Палкін Ю.І. Основи економічної теорії: Підручник. – К.: Вища школа, 1995. – 471 с.
15. Задоя А.А., Петруня Ю.Э. Основи економіки: учеб. пособие. – М.: Рыбари, 2000.–479 с.
16. Ніколенко Ю.В. Основи економічної теорії: Підручник.-3 – те вид.- К.: ЦУЛ, 2003.–540 с.
17. Політична економія: навч. посіб./за ред. П.Д.Тарасенка.–Донецьк: ДонНТУ, 2002. – 364 с.
18. Політична економія: Навчальний посібник / За ред. Г.І. Башнянина і Є.С. Шевчука. - Вид. 4-те, пероб. і доп. - Львів : Магнолія Плюс, 2006. - 308 с
19. Економічна теорія. Навчальний посібник / Корецьких М.Х., Дацій О.І., Кульнєва Г.М. та ін.– К.: Центр учбової літератури, 2007. – 256 с.

20. Економічна теорія: Підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 784 с.
21. Богиня Д.П., Грішнова О.А. Основи економічної праці: Навч. посіб. -2 – ге вид. -К.: Знання-Прес, 2001. – 314 с.
22. Экономическая энциклопедия / Гл. ред. Л.Д. Абалкин. – М.: ОАО «Экономика», 1999. – 1055 с.
23. Чухно А.А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. – К.: Лотос, 2003. – 632 с.
24. Мочерний С.В. Економічна теорія. – К.: Академія, 1999. – 479 с.
25. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с 11 – го англ. изд. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 672 с.
26. Онищенко А. Особливості сучасних земельних відносин в Україні // Економіка України. – 2001. – 402 с.
27. Гальчинський А. Теорія грошей. – К.: Основи, 1998. – 792 с.

Додаткова література:

1. Ватаманюк Г.В., Панчишин С.М. та ін. Економічна теорія: макро та мікроекономіка: Навч. посіб. – К.: Видавничий дім «Альтернативи», 2001. – 606 с.
2. Гальчинський А., Єщенко П., Палкін Ю. Основи економічної теорії: Підручник. – К.: Вища школа, 1999. – 413 с.
3. Бем-Баверк. Основы теории ценности хозяйственных благ. – М., 1992. – 376 с.
4. Павлушенко М. Модернізація вартості товару. // Економіка України. – 2001. – №2, с. 17 – 21
5. Базилевич В.Д. Макроекономіка: Навч. посіб. – К., 1995. – 572 с.
6. Экономика: Учебник / под ред. А.С. Булатова. – Н.: БЕК, 1999. – 816 с.
7. Базилевич В., Лук'янов В., Писаренко Н., Квіцинська Н. Мікроекономіка: Опорний конспект лекцій. – К.: Четверта хвиля, 1997. – 208 с.
8. Сизоненко В. Підприємництво: Підручник. – К.: Вікар, 1999. – 435 с.
9. Мочерний С.В. Економічна теорія. – К.: Академія, 1999. – 479 с.
10. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер. с 11 – го англ. изд. – К.: Хагар-Демос, 1993. – 672 с.
11. Онищенко А. Особливості сучасних земельних відносин в Україні // Економіка України. – 2001. – 402 с.
12. Гальчинський А. Теорія грошей. – К.: Основи, 1998. – 792 с.
13. Авдокушин Е.Ф. Международные экономические отношения – М., 1999. – 264 с.
14. Білорус О.Г. Глобалізація і національна стратегія України: Наук.-метод. вид. – К., 2001. – 386 с.
15. Соколенко С.І. Глобалізація і економіка України. – К.: Логос, 1999.
16. Сорос Дж. Криза глобального капіталізму: Пер. з англ. – К. – 586 с.